

Osiągnięcia maturzystów w roku 2007

SPRAWOZDANIE
Z EGZAMINU
MATURALNEGO
2007

*Komentarz
do zada
z historii*

WARSZAWA, CZERWIEC 2007

Opracowanie

Bożena Anusiewicz-Działak

Wanda Królikowska

Współpraca

Barbara Andrzejewska

Andrzej Bobrow

Tomasz Chmura

Elwira Górczak-Ulman

Lucyna Grabowska

dr Krzysztof Jurek

Magdalena Kubala

Albert Łukaszewicz

dr Henryk Palkij

Konsultacja naukowa

prof. dr hab. Barbara Jakubowska

WSTĘP

Egzamin maturalny z historii odbył się w całym kraju 17 maja 2007 r. i miał formę pisemną. Maturzyści mogli wybrać historię jako przedmiot obowiązkowy lub dodatkowy.

Historia jako przedmiot obowiązkowy mogła być zdawana na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, a jako przedmiot dodatkowy tylko na poziomie rozszerzonym. Egzamin na poziomie podstawowym trwał 120 minut. Egzamin na poziomie rozszerzonym trwał 180 minut. Warunkiem zdania egzaminu na każdym poziomie było uzyskanie co najmniej 30% punktów możliwych do zdobycia.

OPIS ARKUSZY EGZAMINACYJNYCH

Zadania zawarte w arkuszach egzaminacyjnych sprawdzały umiejętności odpowiadające standardom wymagań egzaminacyjnych z historii. Pozwalały maturzystom wykazać się:

- znajomością faktografii i terminologii historycznej w stopniu umożliwiającym rozumienie przeszłości w odniesieniu do:
  - państw – ich organizacji, struktury władzy, terytorium
  - systemów politycznych
  - struktury i organizacji społeczeństw
  - życia gospodarczego
  - wydarzeń politycznych i militarnych oraz konfliktów i kryzysów społecznych, gospodarczych, religijnych i ideologicznych
  - działalności najważniejszych postaci, dynastii, grup społecznych
  - życia religijnego
  - osiągnięć cywilizacyjnych
  - osiągnięć kultury i sztuki, myśli politycznej, społecznej i filozoficznej
- umiejętnością stosowania faktografii i terminologii historycznej do wyjaśnienia procesu historycznego
- umiejętnością przedstawiania oraz oceniania wydarzeń i zjawisk historycznych, a także formułowania przejrzystej i logicznej wypowiedzi pisemnej.

Arkusze egzaminacyjne dostępne są na stronie CKE www.cke.edu.pl.

Arkusz – poziom podstawowy

Arkusz dla poziomu podstawowego zawierał 38 zadań, w tym zadania złożone (dwu, trzyczęściowe), w których poszczególne części badały różne umiejętności. Zadania otwarte i zamknięte różnego typu obejmowały historię Polski i historię powszechną oraz sprawdzały wiadomości i umiejętności określone w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii dla poziomu podstawowego. Poszczególne zadania uwzględniały – zgodnie z podstawą programową – historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury we wszystkich epokach historycznych od starożytności poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX do końca XX wieku. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań w arkuszu egzaminacyjnym zdający mógł uzyskać maksymalnie 100 punktów.

Opis zadań egzaminacyjnych. Sprawdzane umiejętności, typowe odpowiedzi i uwagi do rozwiązań maturzystów.

W wierszu tabeli „Błędne odpowiedzi” zacytowane zostały teksty maturzystów zaczerpnięte z tegorocznych arkuszy egzaminacyjnych zgodnie z oryginałem, a więc z błędami merytorycznymi, językowymi i ortograficznymi.

Zadanie 1. (2 pkt)

Przeczytaj tekst i odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, wykonaj polecenia A i B.

[...] A zbudowane było tak porządnie, jak żadne inne ze znanych nam miast. Naprzód biegnie dokoła niego głęboki i szeroki rów pełen wody, potem idzie szeroki na pięćdziesiąt królewskich łokci [...] mur. [...] Kopiając rów, sporządzali jednocześnie cegły z ziemi wynoszonej z rowu. [...] Dokoła muru było sto bram, wszystkie z brązu. [...] Miasto składa się z dwóch części, bo dzieli je rzeka, która zwie się Eufkrat. [...] W środku miejsca świątynnego wybudowana jest masywna wieża [...], a na tej wieży stoi jeszcze jedna wieża, na drugiej znowu trzecia i tak dalej, aż do ośmiu wież. [...] W ostatniej wieży jest kaplica [...].

Źródło: Herodot, *Dzieje*, Wrocław 2005, s. 94-96

A. Podaj nazwę miasta opisanego w tekście.

B. Podaj termin używany dla nazwania budowli, której opis podkreślono w tekście.

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie w punkcie A sprawdza umiejętność z obszaru II standardów egzaminacyjnych z historii dla poziomu podstawowego. Od zdających oczekiwano rozpoznania starożytnego miasta na podstawie tekstu źródłowego. W punkcie B maturzyści powinni nazwać budowlę opisaną przez Herodota w przytoczonym fragmencie <i>Dziejów</i>.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania A. 0,48 – trudne B. 0,37 – trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających A. Babilon B. ziggurat lub zikkurat</p>
<p>Błędne odpowiedzi A. Mezopotamia, Aleksandria, Konstantynopol, Jerozolima B. budowla babilońska, meczet, synagoga, Ściana Płaczu, katarakty, wieża ciśnień, chiński mur</p>
<p>Komentarz Maturzyści mieli problemy z rozwiązaniem tego zadania. W punkcie A typowym błędem było wskazywanie Mezopotamii, a więc zdający wiązali opis ze źródła z obszarem geograficznym, natomiast nie nazywali miasta. Maturzyści w punkcie B podawali błędne nazwy budowli, tworząc pojęcia pozornie podobne do poprawnego: sigurap, zygofig, zikuriat. W nielicznych błędnych odpowiedziach egzaminatorzy dostrzegali konsekwencję zdających. Pisząc Jerozolima w punkcie A, zdający podawali w punkcie B – synagoga lub Ściana Płaczu. Zdarzały się też prace, w których takich konsekwencji nie było i obok Konstantynopola pojawiał się mur chiński! Warto zaznaczyć, że w punkcie B zdarzała się również poprawna odpowiedź Wieża Babel.</p>

Zadanie 2. (4 pkt)

Przeczytaj uważnie tekst i wykonaj polecenia A, B i C.

Postępowanie [...] było takie: Każdy otrzymywał skorupkę i pisał na niej nazwisko człowieka [...]. Tabliczkę zanosił na umówione miejsce na agorze [...]. Tam najpierw archonci przeliczali całą ilość skorupek. Bo jeżeli głosujących było mniej niż sześć tysięcy, wynik [...] był nieważny.

Źródło: Plutarch, *Żywoty sławnych mężów*, Wrocław 1977, s. 19

- A. Podaj termin określający procedurę, której funkcjonowanie opisał Plutarch.**
B. Podaj nazwę miasta-państwa (polis), w którym stosowano tę procedurę.
C. Odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, odpowiedz, czy ta procedura mogła być narzędziem walki politycznej. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza wiadomości i umiejętności maturzystów z zakresu dziejów Aten. Zdający powinni wykazać się wiedzą na temat instytucji życia politycznego w starożytnych Atenach. Od maturzystów wymagano również wykazania się umiejętnością z obszaru II standardów poziomu podstawowego – umieszczania instytucji w czasie i przestrzeni oraz umiejętnością z III obszaru – sformułowania oceny funkcjonowania opisanego przez Plutarcha procedury.

Wskaźnik łatwości zadania

- A. 0,63 – umiarkowanie trudne
 B. 0,76 – łatwe
 C. 0,61 – umiarkowanie trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- A. ostracyzm lub sąd skorupkowy
 B. Ateny
 C.
 Tak, procedura ta mogła być narzędziem walki politycznej.
 Uzasadnienie:
 ✓ Ostracyzm służył do pozbywania się przeciwników politycznych.
 ✓ Politycy mogli obawiać się, iż w wyniku ostracyzmu zostaną skazani na wygnanie.
 ✓ W założeniu ostracyzm miał zabezpieczać przed tyranią, ale mógł być wykorzystywany do walki z przeciwnikami politycznymi.

Błędne odpowiedzi

- A. głosowanie, wybory, referendum, plebiscyt, eklezja
 B. dość częstym błędem było wskazywanie Sparty
 C.
 ✓ Tak. Dzięki niej zlikwidowano korupcję.
 ✓ Ostracyzm nie mógł być narzędziem walki politycznej, bo w Atenach była demokracja.

Komentarz

Część maturzystów miała problemy z rozwiązaniem zadania. Zwracamy uwagę, że pojęcie ostracyzmu, które jest przedmiotem zadania wprowadza się już na etapie gimnazjum, a następnie utrwała w szkole ponadgimnazjalnej; używane jest również w mowie potocznej. Błędne odpowiedzi świadczą o tym, że zdający mają braki w elementarnej wiedzy z zakresu historii starożytnej. Dość liczne były prace, w których zdający pomijali uzasadnienie i ograniczali się do stwierdzenia: „Tak, procedura była narzędziem walki politycznej”. Natomiast wśród uzasadnień poprawnych, nietypowych znalazło się i takie: „Ostracyzm miał zabezpieczać demokrację, ale w praktyce mógł nawet posłużyć do usuwania tych,

którzy występowali w jej obronie.” Za poprawną pełną odpowiedź w punkcie C egzaminatorzy przyznawali 2 punkty; warto zaznaczyć, że jeżeli zdający napisał, że ostracyzm nie mógł być narzędziem walki politycznej, nie otrzymywał 1 punktu za uzasadnienie.

Zadanie 3. (2 pkt)

Przeczytaj fragmenty dwóch prac, których autorami są historycy Christopher Dawson i Maria Jaczynowska. Następnie wykonaj polecenia A i B.

Tekst 1.

Zasoby imperium poczęły się zmniejszać, natomiast wydatki ciągle wzrastały. Rząd musiał zwiększać podatki i inne finansowe obciążenia miast, a bogata arystokracja municypalna, która dostarczała mieszkańcom bezpłatnych urzędników i administratorów oraz była odpowiedzialna za opłacanie podatków, została stopniowo zrujnowana. [...] Załamanie się imperium [...] mogłoby nastąpić [...] nawet bez interwencji barbarzyńskich najeźdźców.

Źródło: C. Dawson, *Tworzenie się Europy*, Warszawa 2000, s. 27, 92

Tekst 2.

Podawano różne przyczyny upadku Imperium, wyolbrzymiając często rolę jednego czynnika wewnętrznego, np. destrukcyjny wpływ Kościoła, wyniszczenie warstw średnich, upadek niewolnictwa itp. Nie ulega wątpliwości zasadnicze znaczenie sił zewnętrznych, ciągłych najazdów i przegrupowań ludów, czego maksymalne nasilenie przypadło na schyłek IV stulecia i wiek V.

Źródło: M. Jaczynowska, D. Musiał, M. Stępień, *Historia starożytna*, Warszawa 1999, s. 646

A. Podaj nazwę państwa starożytnego, którego dotyczą oba teksty.

B. Wyjaśnij, czym różnią się powyższe teksty w interpretacji przyczyn upadku tego państwa.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętności z obszaru II i III standardów egzaminacyjnych. Od maturzystów oczekiwano nazwania państwa i wyjaśnienia różnic w przyczynach upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego, które zostały wskazane w przytoczonych fragmentach prac znakomitych historyków.

Wskaźnik łatwości zadania

A. 0,90 – bardzo łatwe

B. 0,69 – umiarkowanie trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

A. Rzym, imperium rzymskie, Cesarstwo Zachodniorzymskie

B.

✓ W Tekście nr 1 uwypuklono problem kryzysu ekonomicznego, a w Tekście nr 2 podkreślono, że najważniejsze znaczenie miały najazdy zewnętrzne.

Błędne odpowiedzi

A.

✓ Ateny

✓ Bizancjum

B.

- ✓ W Tekście nr 1 jest mowa o wzroście podatków, a w Tekście nr 2 o destrukcyjnym wpływie Kościoła.
- ✓ Jeden autor uwypukla zrujnowanie bogatej municypalnej arystokracji, zaś drugi autor destrukcyjny wpływ Kościoła.

Komentarz

Nie wszyscy maturzyści opanowali umiejętności porównywania informacji odczytanych z różnych źródeł wiedzy historycznej i przedstawienia wniosku wynikającego z porównania. Zdarzały się prace, w których zdający przepisywali fragmenty źródeł i nie wskazywali podstawowej różnicy między tekstami.

Zadanie 4. (3 pkt)

Zidentyfikuj postacie historyczne i legendarne, których działania zostały przedstawione w cytowanych fragmentach tekstów antycznych autorów. Wpisz te postacie w kolejnych rubrykach tabeli (A, B, C).

Fragment tekstu	Postać
<p>A. [...] pogrzebał Remusa [...] i zabrał się do budowy miasta. Posłał też do Etrurii po ludzi, którzy mogli być jego [...] nauczycielami w tym, co dotyczy świętych zwyczajów. [...] Zakreślił granice miasta. Jako jego założyciel wyposażył pług w spiżowy lemiesz, zaprzągnął krowę i byka i sam je popędził znacząc głęboką bruzdę wzdłuż wytyczonej granicy.</p> <p>Źródło: Plutarch, <i>Żywoty równoległe</i>, t. 1, Warszawa 2004, s. 149-150</p>	
<p>B. Kiedyś wojował on z Rzymianami i dostał się do niewoli, po czym sprzedano go do szkoły gladiatorów. Przekonał tu [...] towarzyszy niedoli, że lepiej narażać życie dla zdobycia wolności aniżeli dla popisywania się na widowisku [...]. Uzbroiwszy się [...] schronili się na górę Wezuwiusz [...].</p> <p>Źródło: Appian z Aleksandrii, <i>Historia rzymska</i>, t. 2, Wrocław 2004, s. 722</p>	
<p>C. Wnet przeprowił się do Macedonii [...] oblegał Pompejusza [...]. Wreszcie rozbił go doszczętnie w bitwie pod Farsalos. Uciekającego ścigał aż do Aleksandrii. [...] Następnie podjął wojnę z królem Ptolemeuszem [...]. Po zwycięstwie oddał królestwo Egiptu Kleopatrze.</p> <p>Źródło: Gajus Swetoniusz Trankwillus, <i>Żywoty cesarów</i>, Wrocław 1987, s. 44-45</p>	

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z II obszaru standardów. Maturzyści powinni uogólnić informacje podane w cytowanych fragmentach źródeł i zidentyfikować postaci historyczne z dziejów starożytnego Rzymu na podstawie załączonych tekstów.

Wskaźnik łatwości zadania

0,68 – umiarkowanie trudne

<p>Poprawne odpowiedzi zdających</p> <p>A. Romulus B. Spartakus C. Juliusz Cezar lub Cezar</p>
<p>Błędne odpowiedzi</p> <p>A. Remus, Remulus, Romus B. gladiator, Prometeusz C. Oktawian August, Marek Antoniusz, Aleksander Wielki</p>
<p>Komentarz</p> <p>Błędy maturzystów wskazują, że część zdających nie zna ważnych postaci z historii starożytnej. Najlepiej rozpoznawany był Spartakus. Można sądzić, że błędy są wynikiem nie tylko braku wiedzy, ale również zbyt pobieżnej analizy załączonych tekstów źródłowych. Błędne odpowiedzi świadczą o tym, że zdający nie potrafili wykorzystać wszystkich podanych elementów zawartych w tekstach, które pomogłyby im w prawidłowej identyfikacji postaci. Biorąc pod uwagę wskaźnik łatwości podobnego zadania z ubiegłorocznej matury, można stwierdzić, że informacje o postaciach z zakresu epoki starożytnej nie zostały jeszcze w pełni opanowane. Warto przypomnieć, że z tymi postaciami maturzyści zetknęli się w szkole podstawowej i w gimnazjum, nie tylko na lekcjach historii.</p>

Zadanie 5. (4 pkt)

Przyporządkuj reprodukcjom znanych dzieł malarskich informacje o tym, co było źródłem inspiracji dla ich autorów. Wpisz w miejsce wykropkowane właściwą liczbę.

1. Dzieło inspirowane mitologią starożytnych Greków i Rzymian
2. Dzieło inspirowane obyczajami starożytnych Greków
3. Dzieło inspirowane treścią Nowego Testamentu
4. Dzieło inspirowane treścią Starego Testamentu
5. Dzieło inspirowane dziejami wczesnego chrześcijaństwa w Rzymie

Podstawą zadania są cztery reprodukcje dzieł malarskich, których autorzy byli zainspirowani mitologią starożytnych Greków i Rzymian, treścią Starego i Nowego Testamentu, a także dziejami wczesnego chrześcijaństwa. Załączone dzieła to omawiane na różnych etapach kształcenia, nie tylko w szkole ponadgimnazjalnej i nie tylko na lekcjach historii, dzieła sztuki. Literą A oznaczono fresk Michała Anioła *Wygnanie z raj*, literą B – *Narodziny Wenus* S. Botticelliego, literą C – *Ostatnią wieczerzę* Leonardo da Vinci, a literą D – obraz *Dirce chrześcijańska* H. Siemiradzkiego, często przytaczany jako ilustracja analizowanej i kilkakrotnie zekranizowanej lektury *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza lub podczas zajęć o prześladowaniach pierwszych chrześcijan w starożytnym Rzymie.

<p>Sprawdzane umiejętności</p> <p>Zadanie sprawdza umiejętność z II obszaru standardów wymagań egzaminacyjnych. Maturzyści powinni przyporządkować dzieła do podanych pod reprodukcjami źródeł inspiracji, wykazując się umiejętnością rozpoznania charakterystycznych cech kręgu kulturowego i epoki.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania</p> <p>0,80 – łatwe</p>

Poprawne odpowiedzi zdających

- A. 4 (Dzieło inspirowane treścią Starego Testamentu)
- B. 1 (Dzieło inspirowane mitologią starożytnych Greków i Rzymian)
- C. 3 (Dzieło inspirowane treścią Nowego Testamentu)
- D. 5 (Dzieło inspirowane dziejami wczesnego chrześcijaństwa w Rzymie)

Błędne odpowiedzi

Maturzyści na ogół udzielali poprawnych odpowiedzi.

Komentarz

Zadanie nie sprawiło maturzystom trudności. Raczej bez problemu wskazywali źródła inspiracji malarzy. Błędy były sporadyczne. Niektórzy zdający mieli kłopoty z przyporządkowaniem przedstawionych wydarzeń biblijnych do Starego lub Nowego Testamentu. Inną przyczyną złych rozwiązań było mylenie sceny pokazanej na obrazie B i D z obyczajami starożytnych Greków.

Zadanie 6. (1pkt)

Podkreśl właściwy tytuł do poniższego planu.

- A. Bitwa pod Maratonem 490 r. p.n.e.**
- B. Bitwa w Wąwozie Termopilskim 480 r. p.n.e.**
- C. Bitwa u wybrzeży Salaminy 480 r. p.n.e.**
- D. Bitwa u przylądka Akcjum 31 r. p.n.e.**

Podstawą zadania jest plan zaczerpnięty z *Atlasu historycznego* pod red. L. Horubały i M. Kurzbauer-Zaniewskiej. Na planie przedstawiono m.in. rozmieszczenie floty greckiej i perskiej w bitwie, która rozegrała się w cieśninie pomiędzy wyspą Salamina a wybrzeżem Attyki w Zatoce Saronńskiej niedaleko Aten.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru II standardów – umieszczania wydarzeń w przestrzeni i w czasie. Od zdających oczekiwano uogólnienia informacji „odczytanych” z planu i wskazania właściwego tytułu zamieszczonego planu.

Wskaźnik łatwości zadania

0,63 – umiarkowanie trudne

Poprawna odpowiedź zdających

C (Bitwa u wybrzeży Salaminy 480 r. p.n.e.)

Błędne odpowiedzi

Maturzyści wybierali odpowiedzi A lub B, bo wiązali je z wojnami grecko-perskimi. Niekiedy pojawiała się odpowiedź D (Bitwa u przylądka Akcjum 31 r. p.n.e.)

Komentarz

Błędne odpowiedzi wynikają z braków w podstawowej wiedzy historycznej dotyczącej wojen Greków z Persami. Zdający mylili bitwy lądowe i morskie z dziejów tego konfliktu. Niepokoić może ten stan, bowiem jest to temat występujący na każdym etapie szkolnej edukacji historycznej, a w szkołach ponadgimnazjalnych dodatkowo powtarzany i utrwalany. Innym powodem błędów może być niezupełnie opanowana przez maturzystów umiejętność „czytania” map i planów przedstawiających wydarzenia historyczne.

Zadanie 7. (3 pkt)

W kolejnych rubrykach tabeli (A, B, C) napisz, do jakich wydarzeń historycznych odnoszą się cytowane fragmenty średniowiecznych kronik.

Uwaga: nie musisz podawać dat wydarzeń.

Fragment tekstu	Wydarzenie
<p>A. Kiedy w dzień świętego Jana Chrzyciela starli się z Mieszkiem, odnieśli zrazu zwycięstwo, lecz potem [...] Czycbor zadał im klęskę, kładąc trupem wszystkich najlepszych rycerzy [...]. Cesarz [...] wysłał czym prędzej gońców, nakazując Hodonowi i Mieszkowi, aby pod rygorem utraty jego łaski zachowali pokój [...].</p> <p>Źródło: Kronika Thietmara, t. 1, Wrocław 2004, s. 59</p>	
<p>B. Był bowiem pewien człowiek imieniem Mieclaw [Masław], cześnik i sługa jego ojca Mieszka, a po śmierci tegoż we własnym przekonaniu księżę i naczelnik Mazowszan. [...] ufny w odwagę swego wojska, a nadto zaślepiony żądzą zgubnej ambicji, próbował zuchwale sięgnąć po to, co mu się nie należało [...]. Stąd też do takiej posunął się hardości i pychy, że odmawiał posłuszeństwa Kazimierzowi, a nadto z bronią w ręku i podstępem stawiał mu opór.</p> <p>Źródło: Gall Anonim, Kronika polska, Wrocław 2003, s. 45</p>	
<p>C. Cesarz Henryk [...] przesłał Bolesławowi wprzód poselstwo w te słowa: Niegodnym jest cesarza [...] wkraczać zbrojnie do kraju wroga, a zwłaszcza swego wasala, zanim się z nim nie porozumie [...]. Dlatego winienesz [...] przyjąć z powrotem brata swego, oddając mu połowę królestwa, a mnie płacić rocznie 300 grzywien trybutu [...]. Bolesław odpowiedział: [...] Do przyjęcia [...] buntownika lub do podzielenia się z nim niepodzielnym królestwem nie zmusi mnie przemoc żadnej [obcej] władzy [...]. Zatem bacz, komu grozisz: jeśli zaczniesz wojnę, znajdziesz ją!</p> <p>Źródło: Gall Anonim, Kronika polska, Wrocław 2003, s. 128-129</p>	

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru II standardów wymagań egzaminacyjnych – uogólniania informacji zdobytych w trakcie analizy fragmentów kronik średniowiecznych. Zdający powinni rozpoznać wydarzenia historyczne na podstawie tekstów.

Wskaźnik łatwości zadania

0,22 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

A.

- ✓ klęska margrabiego Hodona w starciu z Mieszkiem I
- ✓ bitwa pod Cedynią
- ✓ bitwa stoczona przez wojska Mieszka I z wojskami niemieckiego margrabiego

B.

- ✓ bunt (wielmoży) Masława (Mieclawa) przeciwko Kazimierzowi Odnowicielowi

- ✓ próba oderwania Mazowsza od Polski za panowania Kazimierza Odnowiciela
- ✓ kryzys monarchii wczesnopiastowskiej – bunt Masława
- C.
- ✓ wojna polsko-niemiecka za panowania Bolesława Krzywoustego
- ✓ atak (najazd) niemiecki na Polskę za panowania Bolesława Krzywoustego
- ✓ początek wojny polsko-niemieckiej, której jedną z przyczyn był konflikt Bolesława Krzywoustego z bratem Zbigniewem
- ✓ atak króla (cesarza) Henryka V na Polskę

Błędne odpowiedzi

- A.
- ✓ klęska Mieszka pod Cedynią
  - ✓ bitwa między Mieszkiem i Czciborem
  - ✓ bitwa pod Cecorą
  - ✓ bitwa pod Cheroneą
- B.
- ✓ rządy Mieciaława
  - ✓ kłótnia naczelnika Mazowsza z Mieszkiem
- C.
- ✓ wojna Bolesława Chrobrego z Niemcami
  - ✓ powrót Zbigniewa do Polski
  - ✓ odmowa Bolesława na żądania cesarza Henryka

Komentarz

Błędne odpowiedzi świadczą o tym, że zdający nie potrafili wykorzystać wszystkich podanych informacji w źródłach, które pomogłyby im w prawidłowej identyfikacji wydarzeń. Można więc sądzić, że błędy wyniknęły nie tyle z braku wiedzy, ile ze zbyt pobieżnej analizy załączonych tekstów źródłowych lub biernego, bez zrozumienia, odczytywania źródeł. Wybierano z nich pojedyncze informacje i nie zwracano uwagi na kontekst historyczny. Wydarzenia wskazane w zadaniach stanowią fragment dziejów pierwszych Piastów, który powinien być znany tym, którzy decydują się na przystąpienie do egzaminu maturalnego z historii. Nadmieniamy, że wydarzenia opisane w punkcie A i C występują już w podręcznikach do szkoły podstawowej, a opisane w punkcie B na etapie gimnazjum.

Zadanie 8. (3 pkt)

Przeczytaj tekst i wykonaj polecenia A, B i C. Podkreśl prawidłowe odpowiedzi.

[...] stanął we Włoszech, wysłał do nas przodem konne poselstwo, [...] przyrzekając zachować bezwzględne posłuszeństwo, byle tylko mógł uzyskać od nas łaskę przebaczenia. [...] zjawiał się w mieście Canossie, w którym przebywaliśmy. Tam przez trzy dni stojąc u bramy zamku, zdjęwszy szaty [...], boso, we włosiennicy, nie pierwszej przestał błagać [...] zmiłowania apostolskiego i przebaczenia, aż u wszystkich [...] wzbudził [...] litość. [...] W końcu [...] zdjęwszy zeń kłatwę, przypuściliśmy go do łaski wspólności i do łona Świętej Matki Kościoła.

Źródło: *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 6, Warszawa 1959, s. 20

A. Powyższy tekst dotyczy

- 1. schizmy wschodniej.**
- 2. schizmy zachodniej.**
- 3. wypraw krzyżowych.**
- 4. sporu o inwestyturę.**

B. Wydarzenie opisane w powyższym źródle miało miejsce w

1. X wieku.
2. XI wieku.
3. XIII wieku.
4. XV wieku.

C. Autorem tego listu był papież

1. Leon III.
2. Grzegorz VII.
3. Innocenty III.
4. Grzegorz XIII.

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza trzy umiejętności z obszaru II standardów. Od maturzystów oczekiwano wnikliwej analizy źródła, rozpoznania zagadnienia, którego dotyczy tekst źródłowy i umieszczenia wydarzenia w czasie oraz uogólnienia informacji w celu rozpoznania autora listu.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,59 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających A. 4 (Powyższy tekst dotyczy sporu o inwestyturę.) B. 2 (Wydarzenie opisane w powyższym źródle miało miejsce w XI wieku.) C. 2 (Autorem tego listu był Grzegorz VII.)</p>
<p>Błędne odpowiedzi A. 1 (Powyższy tekst dotyczy schizmy wschodniej.) B. 1 (Wydarzenie opisane w powyższym źródle miało miejsce w X wieku.) C. 4 (Autorem tego listu był Grzegorz XIII.)</p>
<p>Komentarz Problemy maturzystów wynikały z nieznamomości podstawowego zagadnienia z historii średniowiecza – walki papieżstwa z cesarstwem i sporu o inwestyturę. Stosunkowo najmniej kłopotów sprawiał punkt C.</p>

Zadanie 9. (2 pkt)

Przeczytaj tekst i wykonaj polecenia A i B.

Jan, z łaski bożej król Anglii, pan Irlandii, książę Normandii, Akwitanii, hrabia andegaweński, arcybiskupom, biskupom, opatom, hrabiom, baronom, wszystkim [...] wiernym swoim pozdrowienie [...].

39. Żaden wolny człowiek nie ma być pojmany ani uwięziony, albo wyrzucony z posiadłości, [...] ani wygnany lub innym sposobem pognębiony; i ani na niego nie wyruszymy, ani nikogo innego przeciw niemu nie wyślemy, jak tylko na podstawie legalnego wyroku równych jemu, albo na podstawie prawa ziemskiego [...].

Źródło: *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 10, Warszawa 1959, s. 3-4*

A. Podaj nazwę dokumentu, którego fragment został przytoczony.

B. Podaj nazwę przywileju nadanego polskiej szlachcie, zawierającego podobne gwarancje.

<p>Sprawdzane umiejętności</p> <p>Zadanie sprawdza umiejętność analizy tekstu źródłowego. W punkcie A od zdających oczekiwano zidentyfikowania dokumentu i podania jego nazwy. Natomiast w punkcie B zdający powinni skonfrontować treść przytoczonego źródła z wiedzą własną o przywilejach szlacheckich i podać nazwę dokumentu polskiego, który zawiera ustalenia podobne, jak Wielka Karta Swobód w Anglii.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania</p> <p>A. 0,23 – trudne</p> <p>B. 0,14 – bardzo trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających</p> <p>A.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wielka Karta Swobód ✓ Magna Charta Libertatum <p>B.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ przywilej jedlneńsko-krakowski ✓ przywilej jedlneński (w Jedlni) ✓ przywilej krakowski (w Krakowie) ✓ przywilej „neminem captivabimus”
<p>Błędne odpowiedzi</p> <p>A.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Habeas Corpus Act ✓ Deklaracja Praw Człowieka ✓ Karta Praw Człowieka i Obywatela ✓ dokument Jana króla Anglii <p>B.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ warecki ✓ przywilej koszycki ✓ przywilej nieszawski
<p>Komentarz</p> <p>Zadanie ma niski wskaźnik łatwości. Maturzyści popełniali bardzo liczne błędy w obu częściach zadania. Zagadnienia ustrojowe nadal stanowią dla zdających problem, szczególnie w sytuacji, gdy treść dokumentu wydanego w Anglii (o kluczowym znaczeniu dla kształtowania się monarchii stanowej w tym państwie) należało porównać z przywołanymi z pamięci decyzjami zawartymi w jednym z przywilejów szlacheckich. Ubiegłoroczne zadanie o przywilejach było dla zdających również trudne. Można stwierdzić, że zagadnienie kluczowe dla zrozumienia kształtowania i funkcjonowania demokracji szlacheckiej w Polsce nadal sprawia maturzystom kłopot.</p>

Zadanie 10. (4 pkt)

Uzupełnij tabelę, wpisując w kolejne jej rubryki (A, B, C, D) władców Polski, za panowania których miały miejsce wymienione wydarzenia.

Wydarzenie	Władca (imię i przydomek)
A. Pokój w Budziszynie	
B. Śmierć biskupa Stanisława ze Szczepanowa	
C. Bitwa pod Płowcami	
D. Unia w Horodle	

<p>Sprawdzane umiejętności</p> <p>Zadanie sprawdza umiejętność z II obszaru standardów. Zadaniem zdających było umieszczenie czterech wydarzeń w czasie poprzez wskazanie władców panujących w okresie, kiedy miały miejsce podane wydarzenia.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania</p> <p>0,32 – trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających</p> <p>A. Bolesław I Chrobry (Bolesław Chrobry)   B. Bolesław II Śmiały (Bolesław Szczodry, Bolesław Śmiały)   C. Władysław I Łokietek (Władysław Łokietek)   D. Władysław II Jagiełło (Władysław Jagiełło, Władysław II, Jagiełło)</p>
<p>Błędne odpowiedzi</p> <p>W pracach występowały różne kombinacje panujących w zależności od tego, jakich władców Polski zdający pamiętali. Stosunkowo najmniej błędów było w punkcie D.</p>
<p>Komentarz</p> <p>Maturzyści mieli problemy z rozwiązaniem tego zadania. Podawano bardzo różne imiona władców z całego pocztu, choć – co pozytywne – dominowali Piastowie i Jagiellonowie. Wypada przypomnieć po raz kolejny, że postaci i wydarzenia które są przedmiotem zadania, wprowadza się już na wcześniejszych etapach szkolnej edukacji historycznej, a następnie utrwała w szkole ponadgimnazjalnej, stanowią więc swoisty kanon wiedzy o średniowiecznej Polsce.</p>

Zadanie 11. (2 pkt)

Na stronie 9. przedstawiono mapę lokacji miejskich na ziemiach polskich w XIII wieku. Po przeanalizowaniu mapy wykonaj polecenia A i B.

- A. Podaj nazwę dzielnicy, na terenie której w XIII w. lokowano najwięcej miast.**
B. Odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, wyjaśnij, co było tego przyczyną.

Podstawą zadania jest mapa zatytułowana *Lokacje miejskie na ziemiach polskich w XIII wieku*, na której zaznaczono granice Polski, granice ziem oraz miasta lokowane w Polsce w XIII wieku.

<p>Sprawdzane umiejętności</p> <p>Zadanie sprawdza umiejętności z obszaru II standardów. Maturzyści powinni wyszukać informacje na mapie gospodarczej i wskazać przyczynę zjawiska gospodarczego, które jest przedstawione na mapie.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania</p> <p>A. 0,51 – umiarkowanie trudne   B. 0,22 – trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających</p> <p>A. Śląsk   B.   ✓ Na teren Śląska najwcześniej dotarli przybysze z Zachodu zakładający miasta na prawie niemieckim.   ✓ Książęta śląscy stwarzali osadnikom dobre warunki osiedlenia się na terenie swojej dzielnicy.   ✓ Bliskość Niemiec powodowała, że tu najczęściej zatrzymywali się osadnicy przybywający z tego obszaru.</p>

Błędne odpowiedzi

A. Małopolska, Ziemia krakowska, Wielkopolska, Galicja, Górny Śląsk, a nawet dzielnica senioralna

B.

- ✓ Przyczyną tego było to, że w dzielnicy senioralnej zasiadał najstarszy syn oraz był najważniejszy, ta część musiała się najlepiej rozwijać, a poza tym zachodnia część Polski ze względu na sąsiadów miała najwięcej miast, wschodnia część opierała się głównie na rolnictwie.
- ✓ Działo się tak dlatego, że były to tereny rozwinięte przemysłowo i w porównaniu z innymi zamożne.
- ✓ Była to ziemia bogata w surowce mineralne.
- ✓ Przemieszczanie się ludności.
- ✓ Blisko znajdowała się rzeka Warta, co mogło usprawnić handel.
- ✓ W tych czasach rządził Kazimierz Wielki; on przebudował wszystkie zamki i grody drewniane na murowane, a Śląsk tworzył funkcję obronną dla Polski od strony Niemiec.

Komentarz

Zadanie wykazało brak podstawowej wiedzy niektórych maturzystów z historii i geografii, brak umiejętności „czytania mapy” i wnioskowania na jej podstawie z odwołaniem do wiedzy własnej, a także nieporadność językową zdających. Duża grupa maturzystów kojarzyła Śląsk z Górnym Śląskiem i jego bogactwami. Warto dodać, że jeżeli zdający w części A nie podał nazwy dzielnicy, ale poprawnie określił tereny, na których miało miejsce analizowane zjawisko, np. napisał „ziemie południowo-zachodniej Polski lub księstwo Henryków śląskich”, egzaminatorzy uznawali poprawną argumentację w punkcie B i przyznawali punkt tylko za tę część zadania. Egzaminatorzy zwrócili uwagę na błędy wynikające z nielogiczności sformułowań zdających. Poza tym często występowało stwierdzenie, że „lokacje były na prawie niemieckim” lub tylko „lokacja miast”. W jednej z prac znalazła się również taka odpowiedź: „Przyczyny były bardzo dobre.”

Zadanie 12. (2 pkt)

Przeczytaj tekst i wykonaj polecenia A i B.

[...] Przeto My Kazimierz [...] postanowiliśmy w mieście naszym Krakowie, wyznaczyć miejsce, na którym by szkoła powszechna w każdym dozwolonym wydziale kwitnęła, a dla przyszłości na wieczne czasy tym pismem jej istnienie zapewnić chcemy. Niechże więc tam będzie nauk przemożnych perła, aby wydawała męże, dojrzałością rady znakomite, ozdobą cnót świetne, i w różnych umiejętnościach biegle [...]. Wszystkim [...] przyrzekamy, niżej wypisane artykuły [...], nienaruszone strzec i zachować, a w szczególności rektorom [...], doktorom, mistrzom, scholarom, którzy by [...] do wzmiankowanego miasta przybyli.

Źródło: *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 9, Warszawa 1960, s. 39 – 40

A. Podaj imię i przydomek władcy, który wydał ten dokument.

B. Nazwij instytucję, która powstała w wyniku decyzji ogłoszonej w powyższym dokumencie.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętności z II obszaru standardów. Na podstawie tekstu źródłowego od maturzystów oczekiwano podania imienia i przydomka władcy – wystawcy dokumentu (punkt A) oraz uogólnienia informacji zawartych w *Dyplomie założenia uniwersytetu w Krakowie* z roku 1364 (punkt B).

<p>Wskaźnik łatwości zadania</p> <p>A. 0,71 – łatwe B. 0,55 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających</p> <p>A. Kazimierz Wielki B. ✓ Akademia Krakowska ✓ Uniwersytet w Krakowie</p>
<p>Błędne odpowiedzi</p> <p>A. Kazimierz, Kazimierz Jagiellończyk, Władysław Jagiełło, Kazimierz Odnowiciel B. Uniwersytet Jagielloński, Szkoła Rycerska</p>
<p>Komentarz</p> <p>W punkcie B powszechnie wpisywano Uniwersytet Jagielloński. Maturzyści wyraźnie mylili dokument o utworzeniu najstarszego polskiego uniwersytetu w Krakowie za ostatniego Piasta na tronie polskim z dokumentem o odnowieniu Akademii Krakowskiej przez Władysława Jagiełłę. Błędne odpowiedzi świadczą o tym, że zdający nie potrafili wykorzystać wszystkich podanych elementów tekstu, w tym określenia wystawcy przywileju [(...)... <i>Przeto My Kazimierz (...)</i>], które pomogłyby im w prawidłowej identyfikacji postaci i instytucji. Wydawać się mogło, że skoro imię występuje w tekście nie powinno być żadnych problemów z punktem A. Niestety, niektórym maturzystom zabrakło elementarnej wiedzy.</p>

Zadanie 13. (4 pkt)

Poniżej przedstawiono tablicę genealogiczną ukazującą związki Jagiellonów i Wazów. Przeanalizuj jej treść i wykonaj polecenia A, B i C.

Podstawą zadania jest tablica genealogiczna ukazująca związki dwóch dynastii Jagiellonów i Wazów, która uwzględnia tylko wybranych członków dynastii. Opracowano ją na podstawie *Słownika władców Europy nowożytnej i najnowszej* pod red. M. Serwańskiego i J. Dobosza oraz *Pocztu królów i książąt polskich*, pod red. A. Garlickiego.

- A. **Uzupełnij tablicę genealogiczną. W ramkach, które oznaczono 1 i 2, w wy kropkowanych miejscach wpisz odpowiednich władców.**
- B. **Podaj władcę, który panował w Szwecji, gdy doszło do bitwy pod Kircholmem.**
- C. **Podaj władcę, który panował w Szwecji, gdy wybuchła wojna trzydziestoletnia.**

<p>Sprawdzane umiejętności</p> <p>Zadanie sprawdza znajomość faktów wpisaną w obszar I standardów egzaminacyjnych i umiejętności z obszaru II standardów dla poziomu podstawowego. Maturzyści powinni uzupełnić tablicę genealogiczną (punkt A) i wyszukać informacje w załączonej tablicy (punkt B i C).</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania</p> <p>A. 0,34 – trudne B. 0,36 – trudne C. 0,44 – trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających</p> <p>A. 1. Zygmunt II August lub Zygmunt August, 2. Władysław IV lub Władysław Waza B. Karol IX Sudermański lub Karol Sudermański C. Gustaw II Adolf lub Gustaw Adolf</p>

Błędne odpowiedzi

- A. 1. Aleksander Jagiellończyk, 2. Zygmunt Mocny
 B. Karol Supermański, Jan III Waza
 C. Karol Gustaw, Gustaw I Waza

Komentarz

Zadanie sprawiło kłopoty, a wyniki wskazują, że maturzyści mają braki z zakresu historii Polski i powszechnej XVI i XVII wieku oraz nie opanowali umiejętności „czytania” tablicy genealogicznej z odwołaniem do wiedzy własnej. Należy raz jeszcze podkreślić, że podstawą umiejętności jest wiedza. W punkcie B i C ci zdający, którzy wiedzieli, kiedy miała miejsce bitwa pod Kircholmem i początek wojny trzydziestoletniej najczęściej dobrze odczytywali z tablicy genealogicznej panujących w tym czasie władców Szwecji.

Zadanie 14. (4 pkt)

Poniższe rysunki przedstawiają budowle wzniesione w różnych stylach architektonicznych. Wpisz nazwy odpowiednich stylów pod rysunkami.

Podstawą zadania są źródła ikonograficzne. Do zadania dołączono cztery rysunki budowli z różnych epok, które oznaczono od A do D: budowli romańskiej (D), gotyckiej (A), barokowej (C) i klasycystycznej (B). Wszystkie rysunki zaczerpnięto z pracy Edwarda Charytonowa *Zarys historii architektury*.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność rozpoznania cech charakterystycznych stylów architektonicznych zapisaną w II obszarze standardów. Maturzyści powinni rozróżniać style w architekturze europejskiej. Od zdających oczekiwano rozpoznania stylu architektonicznego budowli.

Wskaźnik łatwości zadania

0,47 – trudne

Poprawne odpowiedzi zdających

- A. gotyk
 B. klasycyzm
 C. barok
 D. styl romański

Błędne odpowiedzi

Maturzyści podawali różne style, czasami zaś nawet porządki architektoniczne.

Komentarz

Część zdających popełniła błędy w tym zadaniu. Jest to sytuacja porównywalna do ubiegłorocznej. Odróżnianie stylów architektonicznych nadal sprawia duży kłopot maturzystom. Egzaminatorzy zwrócili uwagę na częste próby podawania przez zdających nazw porządków architektonicznych – joński, koryncki, dorycki w miejsce określenia stylu, w jakim wzniesiono budowle. Warto natomiast zaznaczyć, że maturzyści nie mieli problemów ze wskazaniem budowli gotyckiej, czasami nawet rozpoznawali obiekt, co uprawnia do stwierdzenia, że znają cechy charakterystyczne tego stylu. Podobnie było w ubiegłym roku.

Zadanie 15. (2 pkt)

Wśród wymienionych sześciu wydarzeń wskaż to, które chronologicznie jest pierwsze i to, które jest ostatnie. W tabeli obok wydarzenia chronologicznie pierwszego umieść liczbę 1, obok ostatniego liczbę 6.

A. Rzeź hugenotów w noc św. Bartłomieja	
B. Ogłoszenie przez Marcina Lutra <i>95 tez naprawy Kościoła</i>	
C. Uchwalenie aktu konfederacji warszawskiej	
D. Śmierć Jana Husa	
E. Ogłoszenie edyktu nantejskiego	
F. Podpisanie pokoju religijnego w Augsburgu	

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza umiejętność z II obszaru standardów. Maturzyści powinni uporządkować chronologicznie wydarzenia historyczne będące przedmiotem zadania maturalnego.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,25 – trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających 1. Śmierć Jana Husa 6. Ogłoszenie edyktu nantejskiego</p>
<p>Błędne odpowiedzi 1. Ogłoszenie przez Marcina Lutra <i>95 tez naprawy Kościoła</i> 6. Uchwalenie aktu konfederacji warszawskiej</p>
<p>Komentarz Zadanie okazało się trudne. Zdający nie opanowali podstawowej faktografii z dziejów reformacji. Należy podkreślić, że wydarzenia, które są przedmiotem zadania należą do podstawowych w ramach tego zagadnienia omawianego na lekcjach historii. Niektóre z nich młodzież powinna poznać na etapie kształcenia historii w gimnazjum. W związku z tym nie powinno być problemów z umieszczeniem tych wydarzeń w czasie. Pomijanie śmierci Jana Husa – prekursora reformacji – jako pierwszego chronologicznie wydarzenia w podanym zestawie było typowym błędem.</p>

Zadanie 16. (3 pkt)

Rozstrzygnij, czy podane informacje są prawdziwe, czy fałszywe. W tabeli, w kolejnych rubrykach (A, B, C), dopisz obok podanych informacji: prawda, fałsz.

A. Piechota wybraniecka , składająca się z chłopów wybieranych z dóbr szlacheckich, została utworzona za panowania Zygmunta Augusta.	
B. Rokosz to zbrojne wystąpienie szlachty przeciw królowi w obronie zagrożonych swobód i wolności.	
C. Nobilitacja to nadanie szlachectwa osobom z innych stanów społecznych oraz ich potomkom.	

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza znajomość terminologii historycznej – rozumienie pojęć związanych z epoką nowożytną. Maturzyści powinni rozpoznać poprawność użycia pojęć i terminów z epoki nowożytnej w podanych zdaniach.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,76 – łatwe</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających A. fałsz B. prawda C. prawda</p>
<p>Błędne odpowiedzi Maturzyści dość dowolnie wybierali odpowiedzi. Błędy najczęściej dotyczyły punktu A i C.</p>
<p>Komentarz Błędne odpowiedzi świadczą o tym, że część maturzystów nie potrafiła wykorzystać wszystkich podanych elementów definicji (np. określenia czasu w podpunkcie A), które pomogłyby im w prawidłowej identyfikacji pojęć. Egzaminatorzy zwracają uwagę na znaczne kłopoty zdających w punkcie C, a więc szczególnie słabą znajomość pojęcia nobilitacja. Najprawdopodobniej tegoroczni maturzyści, którzy popełnili błędy w tej części zadania, w ramach przygotowań do egzaminu nie zapoznali się z arkuszami maturalnymi z wcześniejszych sesji; pojęcie nobilitacji było już przedmiotem zadań egzaminacyjnych w poprzednich sesjach egzaminacyjnych.</p>

Zadanie 17. (1 pkt)

Przeanalizuj treść zamieszczonej poniżej mapy i zaproponuj dla niej tytuł. Powinien on zawierać: określenie tematu, przestrzeni i czasu.

Podstawą zadania jest mapa opracowana specjalnie na potrzeby tego zadania wg propozycji zamieszczonej w podręczniku Józefa Gierowskiego i Józefa Leszczyńskiego *Historia*.

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza umiejętność uogólniania informacji podanych na mapie. Umiejętność ta zaliczona jest do II obszaru standardów wymagań egzaminacyjnych. Maturzysta powinien dokonać analizy treści mapy i identyfikacji obszaru zaznaczonego na mapie, umieścić w czasie wydarzenia przedstawione na mapie. Od zdającego oczekiwano określenia tematyki, czasu, zasięgu terytorialnego prezentowanej mapy i podania tych informacji w formie tytułu.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,13 – bardzo trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających ✓ Rozwój terytorialny Szwecji w XVI i XVII w. ✓ Rozwój posiadłości Szwecji w latach 1561–1658 ✓ Ekspansja terytorialna Szwecji w XVI i XVII w.</p>
<p>Błędne odpowiedzi ✓ Wojny w basenie Morza Bałtyckiego w XVII wieku ✓ Wojny w Europie Północnej w XVII wieku ✓ Inflanty w XVII wieku ✓ Wojna trzydziestoletnia</p>

Komentarz

Zadanie ma niski wskaźnik łatwości. Zdający mieli bardzo duże problemy ze sformułowaniem tytułu do zamieszczonej mapy. Częstym błędem były odpowiedzi zbyt ogólne. Maturzyści podpisywali mapę *Skandynawia w XVII wieku* lub *Ekspansja nad Bałtykiem*. Pojawiały się odpowiedzi wskazujące na stan posiadania Szwecji, ale ze złym albo niepełnym określeniem czasu wydarzeń zaprezentowanych na mapie. Pomyłki te wynikały z pobieżnej analizy mapy. Najwięcej problemów sprawiło określenie czasu, mniej tematyki mapy.

Jak wynika z przykładowych poprawnych odpowiedzi, zdający mógł podać w tytule datację wynikającą z analizy treści podanych na mapie, czyli odczytać daty 1561–1658.

Zadanie 18. (4 pkt)

Na podstawie analizy map i wiedzy pozaźródłowej sformułuj wnioski

- wynikające z porównania liczby miast powyżej 50 tys. mieszkańców w Wielkiej Brytanii (Anglii) i Rosji w 1700 r. i 1800 r.
- dotyczące przyczyn zmian w liczbie miast na wskazanych obszarach.

Wnioski te zapisz w tabeli. Nie musisz podawać liczby miast.

Podstawą zadania były dwie mapy zaczerpnięte z pracy Emanuela Rostworowskiego *Historia powszechna. Wiek XVIII*; jedna zatytułowana *Miasta Europy w 1700 r. (powyżej 50 tys.)*, a druga – *Miasta Europy w 1800 r. (powyżej 50 tys.)*. Autor przyjął za granicę wielkiego miasta 50 tysięcy mieszkańców.

Terytorium	Wniosek wynikający z porównania liczby miast liczących w 1700 i 1800 r. powyżej 50 tys. mieszkańców	Wniosek dotyczący przyczyn zmian w liczbie miast liczących powyżej 50 tys. mieszkańców
A. Wielka Brytania (Anglia)		
B. Rosja		

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność formułowania wniosków wynikających z porównania informacji przedstawionych na mapach. Umiejętność ta zaliczona jest do III obszaru standardów wymagań egzaminacyjnych.

Wskaźnik łatwości zadania

0,49 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

Wniosek wynikający z porównania liczby miast liczących w 1700 i 1800 r. powyżej 50 tys. mieszkańców

A. Anglia

✓ Liczba miast powyżej 50 tys. mieszkańców wyraźnie wzrosła.

✓ Liczba miast wzrasta znacznie, pojawiło się wiele nowych miast w tej kategorii.

B. Rosja

- ✓ Na początku XVIII wieku było tylko jedno miasto przekraczające 50 tys. mieszkańców – Moskwa (stolica państwa); w 1800 r. były dwa miasta o takiej liczbie mieszkańców – Moskwa i Petersburg.
- ✓ Liczba miast wzrasta powoli, pojawiło się tylko jedno nowe miasto w tej kategorii.

Wniosek dotyczący przyczyn zmian w liczbie miast liczących powyżej 50 tys. mieszkańców

A. Anglia

- ✓ Przyczyną wzrostu liczby miast był rozwój przemysłu – nowe miasta związane były z miejscem wydobycia surowców i centrami przemysłowymi.
- ✓ Przyczyną wzrostu liczby miast była rewolucja przemysłowa.

B. Rosja

- ✓ Przyczyną pojawienia się drugiego miasta liczącego powyżej 50 tys. mieszkańców była decyzja o charakterze administracyjno-politycznym o utworzeniu nowej stolicy w Petersburgu.
- ✓ W Rosji nie miała miejsca w tym czasie rewolucja przemysłowa i jedyne nowe, duże miasto to nowa stolica państwa – Petersburg.
- ✓ Jedyne nowe, duże miasto powstało na rozkaz cara Piotra I – tam została przeniesiona stolica państwa.

Błędne odpowiedzi

Wniosek wynikający z porównania liczby miast liczących w 1700 i 1800 r. powyżej 50 tys. mieszkańców

A. Anglia

- ✓ Nastąpił gwałtowny wzrost liczby ludności w miastach angielskich.
- ✓ Mniejszy obszar miała Wielka Brytania, a większy Rosja.

B. Rosja

- ✓ Od 1700 do 1800 roku również wzrosła liczba miast.
- ✓ Tak jak w Wielkiej Brytanii, też wzrosła liczba miast.

Wniosek dotyczący przyczyn zmian w liczbie miast liczących powyżej 50 tys. mieszkańców

A. Anglia

- ✓ Myślę, że ludzie nie osiedlali się w Anglii, gdyż była to wyspa i być może występowały tam gorsze warunki do uprawy roślin.
- ✓ rewolucja agrarna

B. Rosja

- ✓ Ludzie w Europie wybierali miejsca raczej nad Morzem lub Oceanem, woleli trzymać się bliżej siebie, niż mieszkać w Rosji na odludziu.
- ✓ Rosja się rozrosła dzięki napływowi nowych ziem po zaborach dokonanych na Polsce.
- ✓ W tym czasie Rosja dokonuje rozbiorów Polski i się nie rozwija.
- ✓ Powodem była ucieczka chłopów ze wsi do miasta.

Komentarz

Zadanie okazało się trudne. Polecenie bardzo precyzyjnie sformułowano i dodatkowo ujęto w czytelną tabelę. Takie ujęcie odpowiedzi wyraźnie wskazywało, że należy porównać liczbę miast w Anglii w 1700 i 1800 roku – określić jakość zmiany i sformułować wniosek dotyczący przyczyny zmian w tym państwie w liczbie miast. Podobne „operacje” należało wykonać w odniesieniu do Rosji. Podsumowując, zapis w tabeli wyraźnie „prowadził” zdającego i wskazywał mu czynności do wykonania. Dziwi więc, że część maturzystów porównywała dwa państwa: Wielką Brytanię z Rosją. W błędnych wnioskach dotyczących przyczyn zmian w Rosji maturzyści nagminnie stwierdzali, że wpływ na zmianę stanu rzeczy miały zabory i zajęcie miast Rzeczypospolitej przez Rosję. Tegoroczni maturzyści mylą ziemie zajęte przez Rosję z ziemiami zajętymi przez Prusy, a więc nie opanowali

zagadnień o upadku Rzeczypospolitej szlacheckiej w drugiej połowie XVIII wieku. Do podobnych wniosków skłania zadanie 19. Pojawiały się również odpowiedzi, z których wynikało, że miastem rosyjskim w 1800 roku był Królewiec. Mniej problemów sprawiało maturzystom sformułowanie wniosków dotyczących Wielkiej Brytanii. Należy podkreślić, że niepokoić może niska sprawność językowa niektórych maturzystów, potoczny, nieporadny język, ubogie słownictwo i nieumiejętność jasnego formułowania myśli.

Zadanie 19. (4 pkt)

Na podstawie analizy źródeł oraz wiedzy pozaźródłowej wykonaj polecenia A, B i C.

Podstawą zadania są trzy źródła: wykres zatytułowany *Eksport zboża przez Gdańsk w latach 1750-1790* opracowany na podstawie materiału z publikacji *Historia gospodarcza Polski* Andrzeja Jezierskiego i Cecylii Leszczyńskiej (źródło 1.), mapa zatytułowana *Rzeczpospolita w czasie rozbiorów* zaczerpnięta z tej samej pracy (źródło 2.) oraz poniższe źródło pisane.

Źródło 3.

Druga połowa XVIII w. [...] przynosi nowe spojrzenie światłych ziemian na problem pańszczyzny i położenia chłopstwa. Zaczęło się rozwijać osadnictwo czynszowe (holenderskie i niemieckie), które z Pomorza Gdańskiego, przez Wielkopolskę, dotarło na Kurpie. [...] W niektórych latyfundiach, zwłaszcza w ekonomiach królewskich, próbowano w gospodarstwach chłopskich wprowadzić czynsz. W 1765 r. Andrzej Zamoyski w dobrach biezuńskich zniósł pańszczyznę i zastąpił ją czynszami. [...]

Pojawiły się pierwsze zasady nowoczesnego rolnictwa, które możemy nazwać naukowymi. Ich propagatorem był ksiądz, przyrodnik i pisarz Krzysztof Kluk. Jego [...] dzieło [...] zawierało praktyczne zalecenia dotyczące np. pożytków wynikających z uprawy koniczyny, roślin okopowych [...]. Propagował ulepszoną trójpolówkę, a nawet płodozmian.

Źródło: A. Jezierski, C. Leszczyńska, *Historia gospodarcza Polski*, Warszawa 2002 s. 77, 78

A. Na podstawie źródła 1. wskaż okres, w którym nastąpił spadek eksportu zboża przez Gdańsk.

Okres ten to lata od ..... do .....

B. Odwołując się do źródła nr 2, wyjaśnij, jaki czynnik wpłynął na spadek eksportu zboża przez Gdańsk we wskazanym okresie.

C. Podaj dwa skutki ekonomiczne wprowadzenia w rolnictwie zmian opisanych w źródle 3.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętności z II obszaru standardów. Od maturzystów oczekiwano analizy danych ze źródła statystycznego i wskazania okresu, w którym nastąpił największy spadek eksportu zboża, następnie – na podstawie mapy – wyjaśnienia przyczyny spadku eksportu zboża w tym okresie i wskazania skutków ekonomicznych działań gospodarczych opisanych w źródle 3.

Wskaźnik łatwości zadania

- A. 0,81 – łatwe
- B. 0,22 – trudne
- C. 0,40 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

A. Okres ten to lata 1771-1780.

B.

- ✓ I rozbiór Polski, który „odciął” Gdańsk od Rzeczypospolitej
- ✓ zmiany terytorialne wywołane I rozbiorem utrudniające handel zbożem
- ✓ bariery celne po I rozbiornie

C.

- ✓ wzrost wydajności w rolnictwie
- ✓ zwiększenie arealu (obszaru) ziemi uprawnej
- ✓ zwiększenie dochodowości gospodarstw – co mogło być skutkiem zastąpienia pracy chłopów pańszczyźnianych pracą najemną
- ✓ zwiększenie produkcji – co mogło być skutkiem zastąpienia pracy chłopów pańszczyźnianych pracą najemną
- ✓ pojawienie się elementów gospodarki kapitalistycznej

Błędne odpowiedzi

A.

- ✓ Okres ten to lata 1770-1790.
- ✓ Okres ten to lata 1771-1790.

B.

- ✓ utrata Gdańska
- ✓ Gdańsk pod panowaniem pruskim
- ✓ Wielkopolska i Pomorze Gdańskie znalazły się pod zaborem pruskim, a Gdańsk został wolnym miastem
- ✓ w 1772 roku nastąpił II rozbiór Polski, w tym czasie Gdańsk przestał być wolnym miastem i dostał się pod panowanie pruskie
- ✓ rozbiory Polski

C.

- ✓ osadnictwo
- ✓ ulepszanie trójpolówki, wprowadzenie uprawy koniczyny
- ✓ osadnictwo lub osadnictwo czynszowe
- ✓ zmiany w gospodarce
- ✓ zniesienie pańszczyzny

Komentarz

Zadanie wykazało duże braki maturzystów w podstawowej wiedzy o czasach stanisławowskich i epoce rozbiorów. Maturzyści bez większych problemów rozwiązywali zadanie w punkcie A. Niestety, w punkcie B popełnili wiele błędów, najbardziej rażące przytoczono powyżej. Czasami podawali fakt i nie uzupełniali go żadnym komentarzem, zabrakło wyjaśnienia. Najprawdopodobniej przyczyną błędu w części B była pobieżna analiza mapy lub brak umiejętności dokładnego jej czytania, nieznajomość geografii historycznej i brak wiedzy na temat pierwszego rozbioru Polski. W punkcie C maturzyści wymieniali zmiany, a nie ich konsekwencje, a więc utożsamiali zmiany w gospodarce ze skutkami ekonomicznymi. Świadczy to o tym, że „wybierano” informacje ze źródła, a zabrakło refleksji nad konsekwencjami zmian, które opisali historycy. Zdarzały się również odpowiedzi zbyt ogólne. Jest to kolejne zadanie egzaminacyjne, które potwierdza, że tylko solidna wiedza historyczna w powiązaniu z wyćwiczonymi, opanowanymi umiejętnościami przedmiotowymi gwarantuje dobry wynik zdającym.

Zadanie 20. (3 pkt)

Na podstawie analizy wykresu wykonaj polecenia A, B, C.

A. Sformułuj wniosek dotyczący relacji między eksportem i importem w ciągu całego XVIII wieku w Anglii.

B. Spośród podanych niżej przedziałów czasowych podkreśl ten, w którym nastąpił najbardziej dynamiczny rozwój handlu zagranicznego Anglii.

1. 1710 – 1730

2. 1735 – 1755

3. 1760 – 1780

4. 1780 – 1800

C. Odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, podaj przyczynę dynamicznego rozwoju handlu zagranicznego Anglii we wskazanym okresie.

Podstawą zadania był wykres: *Handel zagraniczny Anglii od 1700 do 1800 r. (w mln funtów szterlingów)* z podręcznika Emanuela Rostworowskiego *Historia powszechna. Wiek XVIII*.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętności z III i II obszaru standardów. Od maturzystów oczekiwano sformułowania wniosku dotyczącego relacji między wskaźnikami rozwoju handlu, wskazania okresu, w którym nastąpił najbardziej dynamiczny rozwój handlu zagranicznego oraz podania przyczyny rozwoju handlu zagranicznego Anglii.

Wskaźnik łatwości zadania

A. 0,59 – umiarkowanie trudne

B. 0,94 – łatwe

C. 0,48 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

A.

- ✓ eksport Anglii przewyższa import
- ✓ dodatni bilans handlowy Anglii w ciągu całego XVIII w.

B. 4 (1780-1800)

C.

- ✓ dynamiczny rozwój handlu spowodowany rewolucją przemysłową
- ✓ poszukiwanie nowych rynków zbytu (dla towarów, które nie mogły być wchłonięte przez rynek wewnętrzny)
- ✓ rozwój handlu spowodowany ekspansją kolonialną Anglii

Błędne odpowiedzi

A.

- ✓ eksport i import rozwijały się tak samo
- ✓ eksport i import są proporcjonalne
- ✓ oba zjawiska były podobne, gdy rósł eksport, zwiększał się także i import
- ✓ więcej towarów sprzedawano niż kupowano

B. Nie sprawił problemu, niemal wszyscy podali odpowiedź prawidłową.

C.

- ✓ żegluga morska
- ✓ brak wojen

Komentarz

Duża grupa maturzystów próbowała w punkcie A analizować wykres bez podawania przewagi eksportu. Błędy wynikały z niezrozumienia wykresu. Odpowiedzi w punkcie C były często błędne. Maturzyści nie łączyli tego okresu z rewolucją przemysłową.

Zadanie 21. (2 pkt)

Wśród wymienionych sześciu wydarzeń wskaż to, które chronologicznie jest pierwsze i to, które jest ostatnie. W tabeli obok wydarzenia chronologicznie pierwszego umieść liczbę 1, obok ostatniego liczbę 6.

A. Powstanie Trójprzymierza	
B. Zjednoczenie Niemiec w XIX wieku	
C. Wiosna Ludów	
D. Bitwa pod Waterloo	
E. Wojna krymska	
F. Traktat w Tylży	

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność, która mieści się w obszarze II standardów – porządkowania chronologicznego wydarzeń historycznych.

Wskaźnik łatwości zadania

0,38 – trudne

Poprawne odpowiedzi zdających

1. F (Traktat w Tylży)
6. A (Powstanie Trójprzymierza)

Błędne odpowiedzi

1. D (Bitwa pod Waterloo)
6. A (Zjednoczenie Niemiec w XIX wieku)

Komentarz

Maturzyści mieli problemy zarówno ze wskazaniem pierwszego chronologicznie, jak i ostatniego chronologicznie wydarzenia w zestawie obejmującym cały XIX wiek. Zwracamy uwagę na dobór tych wydarzeń; są to podstawowe fakty z historii powszechnej (w tym i historii Polski). Dodatkowo można przypomnieć, że z niektórymi z nich zdający powinni zetknąć się już w szkole podstawowej (!) i w gimnazjum. Uwzględniają je różne podręczniki do historii dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego i atlasy historyczne dla tych etapów kształcenia.

Zadanie 22. (3 pkt)

Rozstrzygnij, czy podane informacje są prawdziwe, czy fałszywe. W tabeli, w kolejnych rubrykach (A, B, C), dopisz obok podanych informacji: prawda, fałsz.

A. Blokada kontynentalna polegała na zakazie wszelkich kontaktów, oprócz osobistych, między Wielką Brytanią i Rosją.	
B. Święte Przymierze było sojuszem państw europejskich istniejącym do I wojny światowej.	
C. Legitymizm głosił, że prawa dynastii do tronu są nienaruszalne, ponieważ wynikają one z woli Boga.	

<p>Sprawdzane umiejętności</p> <p>Zadanie sprawdza znajomość terminologii historycznej – rozumienie pojęć związanych z XIX wiekiem. Maturzyści powinni rozpoznać poprawność użycia pojęć i terminów w podanych zdaniach.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania</p> <p>0,61 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających</p> <p>A. fałsz B. fałsz C. prawda</p>
<p>Błędne odpowiedzi</p> <p>Maturzyści dość dowolnie wybierali odpowiedzi. Najwięcej błędów było w punkcie A i B.</p>
<p>Komentarz</p> <p>Zdający mieli problemy z zadaniem. Świadczy to o tym, że terminologia związana z porządkiem wiedeńskim jest niezupełnie dobrze znana tegorocznym maturzystom.</p>

Zadanie 23. (3 pkt)

Przyporządkuj fragmentom biografii zamieszczonym w tabeli odpowiednie osoby z podanej listy.

Maurycy Mochnacki, Piotr Wysocki, Joachim Lelewel,
Adam Jerzy Czartoryski, Józef Chłopicki, Józef Bem

Fragment biografii	Postać
A. W czasie powstania listopadowego był prezesem Rządu Narodowego. Po upadku powstania przebywał we Francji i był przywódcą stronnictwa zwanego Hotel Lambert.	
B. W czasie powstania listopadowego został prezesem Towarzystwa Patriotycznego. Na emigracji próbował połączyć wszystkie ugrupowania demokratyczne. Jest uważany za ojca polskiego dziejopisarstwa.	
C. W 1831 r. brał udział w bitwach pod Iganiami i Ostrołęką. W okresie Wiosny Ludów walczył na Węgrzech, gdzie został mianowany wodzem naczelnym armii rewolucyjnej. Po upadku rewolucji udał się do Turcji.	

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza znajomość faktów zapisaną w I obszarze standardów. Maturzyści powinni przyporządkować postaci podanym fragmentom biografii, a więc wykazać się znajomością dorobku wskazanych postaci z historii Polski w XIX wieku.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,41 – trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających A. Adam Jerzy Czartoryski B. Joachim Lelewel C. Józef Bem</p>
<p>Błędne odpowiedzi Zdający obok fragmentów biografii wpisywali różne nazwiska, np. w punkcie A – Joachim Lelewel, B – Maurycy Mochnacki, C – Józef Chłopicki lub Piotr Wysocki.</p>
<p>Komentarz Błędne odpowiedzi świadczą o tym, że zdający nie potrafili wykorzystać wszystkich podanych elementów biografii, które pomogłyby im w prawidłowej identyfikacji postaci, w tym określenia czasu i miejsca oraz podstawowych dokonań wybitnych Polaków z XIX wieku. Głównie rozpoznawany był ks. A.J. Czartoryski, a najsłabiej J. Bem.</p>

Zadanie 24. (2 pkt)

Przeczytaj fragment pracy historyka Stefana Kieniewicza i wykonaj polecenia A i B.

Tymczasem za murami Cytadeli dojrzewał proces [...]. Najbliżsi współpracownicy dyktatora zachowali się z godnością. On sam ograniczył się do krótkiego „wyznania wiary”. [...] Komisja śledcza wiedziała, że był on „naczelnikiem rządu”, że wszyscy inni byli tylko podwładnymi. Jednakże na rozkaz cara postanowiono wykonać wyrok śmierci na pięciu osobach.

Źródło: S. Kieniewicz, *Warszawa w ...*, Warszawa 1983, s. 200-201

A. Podkreśl właściwą odpowiedź.

Powyższy tekst źródłowy dotyczy

1. insurekcji kościuszkowskiej.
2. powstania listopadowego.
3. powstania styczniowego.
4. wydarzeń 1905 roku.

B. Podaj nazwisko dyktatora, o którym mowa w tekście.

<p>Sprawdzane umiejętności Obie części zadania sprawdzają umiejętności z II obszaru standardów. Zadanie wymaga wyszukania informacji w przytoczonym fragmencie publikacji Stefana Kieniewicza i umieszczenia wydarzenia w czasie oraz rozpoznania postaci, o której mowa w tekście.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania A. 0,35 – trudne B. 0,17 – bardzo trudne</p>

<p>Poprawne odpowiedzi zdających   A. Powyższy tekst dotyczy powstania styczniowego (3).   B. Traugutt lub Romuald Traugutt</p>
<p>Błędne odpowiedzi   A.   Wystąpiły wszystkie możliwe błędne odpowiedzi.   B.   Piłsudski, Chłopicki, ale i: Iwan Groźny, Piotr I, Lenin, Stalin, Beria</p>
<p>Komentarz   W obu częściach występuje dużo błędów. Błędne odpowiedzi sugerują, że zdający nie zwrócili uwagi na „słowa kluczowe”, które wskazują na powstanie styczniowe, np. mury Cytadeli, dyktator, wyrok śmierci na pięciu osobach. W pracach w punkcie A wystąpiły wszystkie możliwe odpowiedzi, chociaż wśród nich dominowały powstanie listopadowe i wydarzenia 1905 roku. Niektórzy przeczytali bez zrozumienia załączony tekst i ostatnie jego zdanie skłoniło ich do odpowiedzi w pleceni B – Mikołaj II. Ci, którzy wybrali powstanie listopadowe wpisywali czasami postaci związane z tym zrywem niepodległościowym, np. Nowosilcow. Natomiast żenującą niewiedzą, niewiedzą na granicy ignorancji, można wyjaśniać odpowiedzi, w których padały imiona i nazwiska władców lub polityków rosyjskich od XVI do XX wieku przytoczone powyżej.</p>

Zadanie 25. (4 pkt)

Poniżej zamieszczono cztery fotografie pomników upamiętniających wybitne postacie historyczne. Przyporządkuj tym postaciom właściwe podpisy, umieszczając liczby pod fotografiami.

1. Józef Sowiński
2. Janusz Korczak
3. Tadeusz Rejtan
4. Józef Piłsudski
5. Tadeusz Kościuszko

Podstawą zadania są źródła ikonograficzne. Do zadania dołączono cztery fotografie pomników, które oznaczono od A do D: kolejno Janusza Korczaka (A), Józefa Piłsudskiego (B), Józefa Sowińskiego (C) i Tadeusza Kościuszki (D). Wszystkie fotografie pochodzą ze zbiorów własnych autorki arkusza.

<p>Sprawdzane umiejętności   Zadanie sprawdza znajomość postaci historycznych zapisaną w I obszarze standardów.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania   0,74 – łatwe</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających   A. 2 (Janusz Korczak)   B. 4 (Józef Piłsudski)   C. 1. (Józef Sowiński)   D. 5 (Tadeusz Kościuszko)</p>
<p>Błędne odpowiedzi   Maturzyści niekiedy nie rozpoznawali Józefa Sowińskiego i wpisywali Tadeusza Rejtana.</p>

Komentarz

Zadanie nie sprawiało trudności zdającym. Maturzyści rozpoznawali bez większych problemów wybitne postaci związane z dziejami Polski w okresie od epoki stanisławowskiej do II wojny światowej, postaci zaangażowane w walkę o niepodległość, będące symbolami bohaterstwa, poświęcenia dla ojczyzny oraz niezłomności w obronie wartości humanistycznych. Najczęściej rozpoznawani byli Józef Piłsudski i Tadeusz Kościuszko. Zdarzały się prace, w których brakowało odpowiedzi w punkcie A i C.

Zadanie 26. (1 pkt)

Poniższy rysunek przedstawia urządzenie zastosowane w medycynie, w którym wykorzystano odkrycie z 1895 roku dokonane przez niemieckiego fizyka. Podaj nazwę tego odkrycia i wpisz ją w wykropkowanym miejscu pod ilustracją.

Podstawą zadania jest rysunek, który przedstawia lekarzy wykonujących badanie przy pomocy aparatu rentgenowskiego. Źródło pochodzi z publikacji *The Illustrated History of the World*.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność zapisaną w II obszarze standardów. Od maturzystów oczekiwano analizy rysunku, uogólnienia informacji i identyfikacji odkrycia, które umożliwiło skonstruowanie urządzenia przedstawionego na ilustracji.

Wskaźnik łatwości zadania

0,79 – łatwe

Poprawna odpowiedź zdających

promienie X lub promienie Roentgena

Błędne odpowiedzi

- ✓ mammograf
- ✓ USG
- ✓ rezonans
- ✓ radiobakterie

Komentarz

Dominowały poprawne odpowiedzi. Większość maturzystów ma świadomość, że można czerpać wiedzę z różnorodnych źródeł informacji, a więc wyposażenie do tego zadania nie zaskoczyło ich. Wśród błędnych odpowiedzi występowały te, przytoczone powyżej. Świadczą one o tym, że niekiedy maturzyści odwoływali się do osiągnięć medycyny końca XX wieku i zupełnie rozmijali się z poleceniem do zadania. Mylono odkrycie z wynalazkiem, co świadczy o braku zrozumienia pojęć. Zadanie nie powinno sprawić żadnych problemów. Już w szkole podstawowej dzieci zapoznają się z osiągnięciami nauki i techniki XIX wieku, odkryciami i wynalazkami, które miały wpływ na polepszenie warunków życia oraz umożliwiły lekarzom skuteczniejszą walkę o zdrowie i życie pacjentów.

Zadanie 27. (3 pkt)

W tabeli zamieszczono hasła programowe polskich partii politycznych z przełomu XIX i XX w. Przyporządkuj im przedstawione niżej nazwy partii. W kolejnych rubrykach tabeli (A, B, C) wpisz odpowiadające im liczby.

Hasła programowe	Partia
A. Rozwiązanie podstawowych problemów wsi, równouprawnienie chłopów w życiu politycznym, wprowadzenie demokratycznej ordynacji wyborczej	
B. Walka o wewnętrzną spójność narodu oraz przeciwstawianie się obcym wpływom i wynarodowieniu, w sprzyjających okolicznościach odbudowa niepodległej Polski	
C. Połączenie walki o niepodległość z realizacją socjalnego programu społecznego, budowa demokratycznego państwa polskiego i stopniowe wprowadzanie reform socjalnych	

1. **Polska Partia Socjalistyczna**
2. **Polskie Stronnictwo Ludowe**
3. **Socjaldemokracja Królestwa Polskiego i Litwy**
4. **Stronnictwo Narodowo-Demokratyczne**

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza umiejętność zapisaną w II obszarze standardów. Maturzyści powinni uogólnić informacje dotyczące programów politycznych polskich partii.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,67 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających A. 2 (Polskie Stronnictwo Ludowe) B. 4 (Stronnictwo Narodowo-Demokratyczne) C. 1 (Polska Partia Socjalistyczna)</p>
<p>Błędne odpowiedzi Zdający obok haseł programowych wpisywali różne partie, np. w punkcie A – 4 (Stronnictwo Narodowo-Demokratyczne), B – 1 (Polska Partia Socjalistyczna), C – 3 (Socjaldemokracja Królestwa Polskiego i Litwy).</p>
<p>Komentarz Nie wszyscy maturzyści znają podstawowe hasła programowe polskich partii politycznych przełomu XIX i XX wieku. Zdający dość „swobodnie” uzupełniali tabelę; przypadkowo, bez zastanowienia się przyporządkowywali nazwy partii do programów. Być może odczytywali informacje o programach partii bez głębszej refleksji i wybierali pojedyncze słowa i określenia, które – w związku z bardzo powierzchowną i pobieżną wiedzą – kojarzyli z konkretną partią, np. <i>odbudowę niepodległej Polski</i> wiązali z PPS, <i>socjalny program</i> z Socjaldemokracją Królestwa Polskiego i Litwy.</p>

Zadanie 28. (3 pkt)

Przeczytaj fragment przemówienia wygłoszonego przez króla Anglii Edwarda VII w Paryżu w maju 1903 roku i odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, wykonaj polecenia A i B.

Nie potrzebuję opowiadać wam, z jaką szczerą przyjemnością po raz kolejny przybyłem do Paryża, [...] z którym czuję się związany przez tak wiele szczęśliwych i niezapomnianych wspomnień. Jestem pewien, że dni wrogości między naszymi krajami szczęśliwie się

zakończyły. Nie znam dwóch innych krajów, których pomyślność jest tak współzależna. W przeszłości występowały nieporozumienia i źródła waśni, ale to wszystko jest szczęśliwie za nami i zapomnieliśmy już o tym. Przyjaźń między nami jest mym stałym dążeniem i liczę na wszystkich was, którzy cieszą się francuską gościnnością w ich wspaniałym mieście, że pomogą mi osiągnąć ten cel [...].

Źródło: P. Szlanta, *Narodziny ...* [w:] *Mówią wieki*, nr 08/04 (536), s. 24

A. W tekście przemówienia zostało użyte sformułowanie: w przeszłości występowały nieporozumienia i źródła waśni. Wyjaśnij, jak je rozumiesz. Podaj przykład z XIX wieku popierający Twoją opinię.

Wyjaśnienie: .....

Przykład: .....

B. Wyjaśnij, jakie były konsekwencje polityczne wizyty króla Anglii Edwarda VII w Paryżu w 1903 roku.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętności z III i II obszaru standardów. Od maturzystów oczekiwano wyjaśnienia sformułowania występującego w przytoczonym tekście źródłowym, zilustrowania go odpowiednim przykładem oraz podania skutku politycznego wydarzenia.

Wskaźnik łatwości zadania

- A. 0,47 – trudne
- B. 0,31 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

A.

Wyjaśnienie

- ✓ Anglia i Francja w ciągu XIX w. były wrogami.
- ✓ Między tymi państwami dochodziło do konfliktów zbrojnych.
- ✓ Państwa te toczyły ze sobą wojny.

Przykład

- ✓ wojny napoleońskie
  - ✓ rywalizacja o kolonie
  - ✓ konflikty o posiadłości w Afryce
  - ✓ konflikt o Faszodę
- B.
- ✓ podpisanie Entente Cordiale (serdecznego porozumienia między Wielką Brytanią i Francją)
  - ✓ podjęcie współpracy między Wielką Brytanią i Francją przeciwko Niemcom
  - ✓ powstanie drugiego ogniwa Trójporozumienia

Błędne odpowiedzi

A.

Wyjaśnienie

- ✓ Anglia i Francja nie miały ze sobą stosunków

Przykład

- ✓ wojna stuletnia
- ✓ wojna secesyjna
- ✓ Wiosna Ludów

- B.
- ✓ Konsekwencją było, to że dwa państwa weszły do Trójprzymierza, razem walczyły z Austro-Węgrami, Niemcami i Włochami.
  - ✓ powstanie Wielkiej Trójki

Komentarz

Zadanie okazało się trudne dla maturzystów. W punkcie A wyjaśnienie na ogół było poprawne, kłopoty zaczynały się przy przykładzie. Maturzyści pisali ogólnie o wojnach, ale często nie podawali przykładu. Czasami wskazywali przykłady z innych – niż mówiło polecenie – epok, odwoływali się do konfliktów średniowiecznych lub osiemnastowiecznych. Niekiedy wskazywali niewłaściwe konflikty z XIX wieku. Natomiast w punkcie B były problemy ze wskazaniem skutków wydarzenia. Maturzyści niejednokrotnie nie precyzowali, o jaki sojusz chodzi, mylili Trójprzymierze z Trójporozumieniem, a niekiedy pisali o sojuszu z okresu II wojny światowej.

Zadanie 29. (4 pkt)

Poniższy rysunek jest fragmentem plakatu z 1920 roku. Wyjaśnij treść tego przekazu propagandowego. W argumentacji uwzględnij wszystkie elementy rysunku.

Podstawą zadania jest źródło ikonograficzne – fragment plakatu z 1920 roku. W czasie wojny odrodzonej Polski z Rosją Radziecką oprócz walki na froncie toczyła się także wojna propagandowa. Plakat jest przykładem takiej wojny. Źródło zaczerpnięto z publikacji Jarosława Krawczyka *O Polsce i Polakach*.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność korzystania z różnorodnych źródeł wiedzy historycznej zapisaną w III obszarze standardów. Maturzyści powinni przeanalizować źródło ikonograficzne i wyjaśnić treść dosłowną i metaforyczną przekazu propagandowego.

Wskaźnik łatwości zadania

0,39 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

W odpowiedziach ocenionych najwyższej pojawiły się następujące 4 elementy:

- a) informacja, że załączony plakat propagandowy przedstawia żołnierza polskiego zadającego cios potworowi bolszewickiemu (symbolizuje rezultat walki z najeźdźcą)
- b) wyjaśnienie, że potwór bolszewicki przedstawiony jest z głowami przywódców (ideologów) rewolucji – Lenina i Trockiego
- c) wyjaśnienie, że potwór niesie śmierć (na jego grzbiecie siedzi kościotrup)
- d) informacja, że na plakacie pod kopytami potwora widoczne są kontury zabudowań i pomników Warszawy, co sugeruje, że wróg znalazł się w pobliżu stolicy Polski.

Przykładowa poprawna odpowiedź:

„Na rysunku można dostrzec potwora z głowami Trockiego i Lenina. Występuje tu porównanie do Jeźdźca Apokalipsy, o czym świadczy charakterystyczny kościotrup w ciemnej szacie siedzący na dwugłowym koniu – potworze. Ponad nimi widać pożogę i ciemne chmury kłębiące się nad Warszawą. Dlaczego nad Warszawą? W oddali przecież widać charakterystyczny pomnik stolicy – Kolumnę Zygmunta. Żołnierz to Polak, który – mimo to, że wydaje się słabszy w zestawieniu z jeźdźcem zwiastującym bolszewizm (stosunek Polska – Rosja) – zadaje mu śmiertelny cios (cud nad Wisłą).”

Błędne odpowiedzi

- ✓ Plakat przedstawia nienawiść Lenina do Trockiego i ich zażartą walkę między sobą na śmierć i życie. Symbolizuje to kościotrup.
- ✓ Koń z głowami Trockiego i Lenina oznacza, że w Rosji doszło do rozbitcia politycznego. Patrzą w dwie strony.
- ✓ Plakat związany jest z rewolucją i wojną domową w Rosji.
- ✓ Trocki i Lenin są tak jakby wyzwolicielami narodu, a kościotrup – śmierć to symbol bratobójczych walk pomiędzy Rosjanami.
- ✓ Plakat pokazuje nam zachętę do walki z okupantem.
- ✓ Plakat ten ma pokazać, że Polacy będą walczyć nawet jeżeli najeźdźca będzie większy. Pokazuje, że Polacy się nie poddadzą.
- ✓ Na plakacie przedstawiono obronę warszawiaków przed najazdem ZSRR w czasie I wojny światowej.
- ✓ Plakat przedstawia atak ZSRR na USA, widoczna jest Statua Wolności.

Komentarz

Zadanie okazało się trudne. Za wymienienie i objaśnienie każdego elementu rysunku zdający mógł otrzymać jeden punkt. Najczęściej maturzyści nie analizowali wszystkich elementów rysunku. Niejednokrotnie opisywali plakat zamiast wyjaśnić jego treść. Niektóre błędne odpowiedzi zawierają informację, że treść plakatu jest aluzją do wybuchu II wojny światowej i ataku na Polskę we wrześniu 1939 r. Świadczy to o tym, że zdający nie zwracali uwagi na polecenie, w którym podano datę opublikowania plakatu – 1920 rok. Zdający nie potrafili wykorzystać tej wzmianki. Wskaźnik łatwości zadania mówi o braku umiejętności czytania informacji podanych w źródle ikonograficznym w powiązaniu z nieznanymi kluczowymi wydarzeniami z dziejów Polski i dziejów Europy. Nawet podstawowe wiadomości o pierwszych, trudnych latach II Rzeczypospolitej, walce o granice i postawach społeczeństwa polskiego wobec wojny z bolszewikami, pomogłyby maturzystom właściwie wyjaśnić treść plakatu. Należy przypomnieć, że datę dzienną bitwy warszawskiej (święto państwowe) wprowadza się już na etapie edukacji historycznej w szkole podstawowej, a znajomości faktów zilustrowanych na plakacie oczekuje się od gimnazjalistów.

Zadanie 30. (2 pkt)

Poniższa tabela przedstawia wskaźniki produkcji przemysłowej w II Rzeczypospolitej w latach 1929-1935. Dokonaj analizy danych z tabeli i wykonaj polecenia A i B.

Podstawą zadania jest tabela zatytułowana Wskaźniki produkcji przemysłowej w latach 1929-1935. Uwzględniono w niej wskaźnik ogólny i dobra wytwórcze oraz przyjęto, że punktem odniesienia jest 1928 rok. Wykres zaczerpnięto z publikacji Janusza Skodlarskiego *Zarys historii gospodarczej Polski*.

A. Podaj miesiąc i rok, w którym produkcja przemysłowa była najniższa.

B. Odwołując się do wiedzy pozazródłowej, wyjaśnij przyczynę spadku produkcji przemysłowej w Polsce w tym okresie.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętności z II obszaru standardów. Od zdającego oczekiwano analizy zamieszczonych w tabeli danych statystycznych i wskazania okresu, w którym produkcja była najniższa oraz wyjaśnienia przyczyny spadku produkcji we wskazanym okresie.

Wskaźnik łatwości zadania

- A. 0,95 – bardzo łatwe
- B. 0,27 – trudne

<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających</p> <p>A. VI 1932 r.</p> <p>B.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ wielki kryzys gospodarczy ✓ wpływ kryzysu światowego, który rozpoczął się w USA w 1929 roku.
<p>Błędne odpowiedzi</p> <p>B.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ kryzys ✓ kryzys gospodarczy ✓ zniszczenia wynikające z I wojny światowej ✓ wojna celna ✓ a nawet: hiperinfekcja
<p>Komentarz</p> <p>Zadanie w punkcie A było rozwiązywane bez problemów. Natomiast w punkcie B bardzo często udzielano odpowiedzi zbyt ogólnej: kryzys gospodarczy. Błędy w tej części zadania wskazują, że znaczna grupa maturzystów nie opanowała podstawowego zagadnienia gospodarczego z dwudziestolecia międzywojennego.</p>

Zadanie 31. (1 pkt)

Przeczytaj fragment listu, w którym Ignacy Jan Paderewski 5 grudnia 1939 r. udziela odpowiedzi na propozycję objęcia funkcji przewodniczącego Rady Narodowej. Wykonaj polecenie.

Z całym zaufaniem i głęboką wiarą, jaką pokładam w Panu, Generale, w zrozumieniu wagi, jaką naród przywiązuje do współpracy Pana Generała z Panem Prezydentem Rzeczypospolitej, oddaję siebie do Ich dyspozycji.

Źródło: M.M. Drozdowski, *Ignacy Jan Paderewski. Zarys biografii politycznej*, Warszawa 1981, s. 240

Podaj nazwisko adresata tego listu. ....

<p>Sprawdzane umiejętności</p> <p>Zadanie sprawdza umiejętność z II obszaru standardów. Od maturzystów oczekiwano przeanalizowania źródła, uogólnienia informacji i rozpoznania adresata na podstawie treści listu.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania</p> <p>0,19 – bardzo trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających</p> <p>Sikorski lub Władysław Sikorski</p>
<p>Błędne odpowiedzi</p> <p>Paderewski, Piłsudski, Rydz-Śmigły, Mikołajczyk, Grot-Rowecki</p>
<p>Komentarz</p> <p>Zdający mieli bardzo duże problemy z identyfikacją postaci. Maturzyści mylili okresy historyczne, nieuważnie przeczytali polecenie, w którym podano datę, a niektórzy nie rozumieli pojęcia adresat listu. Wśród błędnych odpowiedzi znajdują się i takie, które świadczą o tym, że maturzyści w ogóle nie rozumieli tekstu i nie wpisali go w kontekst historyczny. Szczytem ignorowania informacji płynącej z polecenia, źródła i przypisu jest odpowiedź gen. Jaruzelski. Trudno natomiast wyjaśnić odpowiedzi: Lenin, Stalin, Hitler.</p>

Zadanie 32. (2 pkt)

Na podstawie fragmentu wspomnień Karoliny Lanckorońskiej¹ oraz wiedzy pozaźródłowej wykonaj polecenia A i B.

Fizycznie [...] czuliśmy się bezbronni w ręku [...] General-Gubernatora, który czynami swymi potrafił prześcignąć wszystkich, którzy przed nim ten straszny tytuł na ziemiach polskich nosili. [...] Kradł dzieła sztuki (Leonardo Czartoryskich wisiał u niego) [...], a przede wszystkim wygłaszał przemówienia, które pozostaną po nim na zawsze. [...] Otwierając wybudowany bezpośrednio przed wybuchem wojny nowy gmach Biblioteki Jagiellońskiej, stwierdził, że ta biblioteka jest niemiecka, skoro tylko narody tworzące historię mają prawo do bibliotek.

Źródło: K. Lanckorońska, *Wspomnienia wojenne*, Kraków 2002, s. 85-86

¹ Karolina Lanckorońska (1898-2002), historyk sztuki, działaczka konspiracji (AK), po wojnie przebywała na emigracji.

A. Podaj nazwisko *General-Gubernatora*, o którym mowa w tekście.

B. Podaj tytuł dzieła sztuki, które wskazano w tekście przez podkreślenie.

<p>Sprawdzane umiejętności Od zdających oczekiwano identyfikacji postaci opisanej w tekście, czyli wykazania się umiejętnością wpisaną w II obszar standardów i rozpoznania dzieła malarskiego, o którym mowa w źródle.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania A. 0,26 – trudne B. 0,30 – trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających A. Frank lub Hans Frank B. Dama z gronostajem lub Dama z łasiczką</p>
<p>Błędne odpowiedzi A. ✓ Goering, Goebbels, Himmler bo to znani maturzystom politycy III Rzeszy, ale i: ✓ Hitler, a ponadto: ✓ Lenin, Stalin B. ✓ Mona Liza ✓ Leonardo ✓ Leonard Czartoryski ✓ Portret rodziny Czartoryskich ✓ Dama z Leonardem</p>
<p>Komentarz Zadanie ma niski wskaźnik łatwości. Zdający mieli duże problemy z obiema częściami zadania. Nie znają postaci, której działalność miała ogromny wpływ na tragiczne losy Polaków pod okupacją niemiecką w latach II wojny światowej. Problemem było także rozszyfrowanie dzieła sztuki, o którym mowa w źródle, a które było dekoracją wawelskiej rezydencji generalnego gubernatora GG Hansa Franka. Trudno wyjaśnić odpowiedź <i>Lekcja anatomii dra Tulpa</i>. Zdający głównie podawali obraz Mona Lisa, dlatego że to powszechnie</p>

znane dzieło Leonarda da Vinci. Wśród odpowiedzi pojawił się nawet fresk (!) *Ostatnia Wieczernia*. Tegorocznym maturzyści nie znają jednego z najcenniejszych i najznakomitszych obrazów w polskich zbiorach muzealnych, a zarazem jedyne dzieło Leonarda da Vinci w Polsce.

Zadanie 33. (2 pkt)

Przeanalizuj tekst dotyczący powstania warszawskiego i wykonaj polecenie.

Polskie klasy posiadające, obszarnicy i kapitaliści, którzy przez cały czas wojny przygotowywali się do objęcia władzy w Polsce dla restauracji reżimu przedwrzesniowego w oparciu o pomoc interwencyjnych wojsk anglo-amerykańskich – odpowiedzieli na powstanie PKWN wybuchem nienawiści klasowej [...]. Nie zamierzali oni zrezygnować z władzy. Postanowili za podszeptem swoich anglo-amerykańskich imperialistycznych protektorów za wszelką cenę nie dopuścić PKWN do stolicy [...]. Wykorzystując ofiarny patriotyzm ludu warszawskiego [...] uknuli plan zbrodniczej dywersji, plan powstania w Warszawie.

Źródło: *Historia Polski 1864-1945. Materiały do nauczania w klasie XI*, [w:] A.L. Sowa, *Wielka historia Polski*, t. 10, Kraków 2001, s. 153

Podaj dwa argumenty, które świadczą o tym, że powyższy tekst pochodzi z okresu stalinowskiego.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza zrozumienie tekstu propagandowego. Od maturzystów oczekiwano uzasadnienia sformułowanej opinii o pochodzeniu tekstu z okresu stalinowskiego. Umiejętność ta zapisana jest w III obszarze standardów.

Wskaźnik łatwości zadania

0,26 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- ✓ W okresie stalinowskim polityka rządu londyńskiego była wyraźnie potępiana.
- ✓ Decyzja o wybuchu powstania warszawskiego była w tym okresie traktowana jako zbrodnia.
- ✓ W czasach stalinowskich podkreślano klasowy charakter decyzji o wybuchu powstania.
- ✓ W tym okresie często nazywano Anglików i Amerykanów imperialistycznymi protektorami rządu londyńskiego.
- ✓ Tekst zawiera sformułowania typowe dla stylistyki propagandy okresu stalinowskiego.

Błędne odpowiedzi

- ✓ W tym okresie powstał PKWN.
- ✓ W tekście występuje nazwa PKWN.
- ✓ Są to czasy zimnej wojny.

Komentarz

Za dwa poprawnie sformułowane argumenty zdający otrzymywali 2 punkty. Zadanie było dla zdających trudne. Egzaminatorzy sprawdzali prace, w których maturzyści wypisywali ze źródła informacje bez opatrzenia ich komentarzem, np. reżim przedwrzesniowy, chęć objęcia władzy (za wszelką cenę). Wydaje się, że dla części maturzystów problemem było zrozumienie polecenia, stąd wynikają niektóre błędne odpowiedzi. Zadanie nie sprawiło trudności maturzystom, którzy posiadali wiedzę o sytuacji w Polsce w okresie stalinizmu. Pomocna w rozwiązaniu zadania była także orientacja zdającego w typowych elementach propagandy stalinowskiej, pozwalająca zrozumieć język i istotę przekazu oraz wyjaśnić kontekst historyczny epoki, w której powstał tekst.

Zadanie 34. (2 pkt)

Poniżej zamieszczono fotografię przedstawiającą wiec zorganizowany przez władze PRL. Odpowiedz na pytanie, w którym roku wykonano fotografię. Wybrany rok podkreśl, a następnie, odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, uzasadnij swój wybór.

Podstawą zadania jest zdjęcie ilustrujące jeden z wieców zorganizowany w okresie wydarzeń marcowych w 1968 r. przez aktyw partyjny dla poparcia Władysława Gomułki w ramach kampanii propagandowej. Zdjęcie zostało opublikowane w *Mówią wieki*.

A. Fotografia została wykonana w roku

1. 1956.
2. 1968.
3. 1970.
4. 1976.

B. Argumentacja:

Sprawdzane umiejętności

Od zdających oczekiwano umieszczenia w czasie przedstawionej na fotografii sytuacji (identyfikacji zjawiska w czasie), czyli wykazania się umiejętnością wpisaną w II obszar standardów oraz uzasadniania – sformułowania argumentów na poparcie swojego wyboru. Ta część zadania sprawdza umiejętność z III obszaru standardów

Wskaźnik łatwości zadania

- A. 0,40 – trudne
B. 0,23 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

A. 2 (Fotografia została wykonana w roku 1968.)

B. Zdający uzasadniając podawali jeden argument:

- ✓ Na transparentach widnieją napisy: „My chcemy pracować”, „Studenci do nauki” – takie hasła wznoszono w czasie wieców organizowanych przez władze PRL w 1968 r.
- ✓ Określenie „syjonistyczni rozrabiacze” było charakterystyczne dla propagandy w 1968 r.

Błędne odpowiedzi

A.

- ✓ 1956, 1970

B.

- ✓ Fotografia przedstawia strajki robotników.
- ✓ Robotnicy żądali pracy.
- ✓ Fotografia przedstawia studentów protestujących przeciwko zakazowi wystawiania *Dziadów*.

Komentarz

Zadanie ma niski wskaźnik łatwości. Niektórzy zdający mieli trudności z wyszukaniem elementów charakteryzujących wydarzenia z marca 1968 roku. Wpływ na to mogły mieć dwa czynniki: nieumiejętność analizy źródła ikonograficznego i pobieżna znajomość wydarzeń z historii PRL. W pracach widoczne jest pomieszanie wydarzeń październikowych, grudniowych, czerwcowych z marcowymi, a próba argumentacji oparta często na powyrywanych faktach z wystąpień w 1956, 1968, 1970, 1976 roku. Niekiedy maturzyści pisali, że zdjęcie przedstawia manifestację studencką. Zdarzały się prace, w których maturzyści prawidłowo wybierali datę i źle argumentowali, np. „W 1968 r.

robotnicy protestowali, bo studenci zabierali im miejsca pracy”. Były też odpowiedzi z błędną datą i właściwą argumentacją. W tym wypadku, nie przyznawano punktów. Zgodnie z przyjętą zasadą egzaminatorzy przyznawali punkt w części B pod warunkiem udzielenia poprawnej odpowiedzi w części A. Ta zasada mogła mieć wpływ na obniżenie wskaźnika łatwości tej części zadania.

Zadanie 35. (2 pkt)

Wśród wymienionych sześciu wydarzeń wskaż to, które chronologicznie jest pierwsze i to, które jest ostatnie. W tabeli obok wydarzenia chronologicznie pierwszego umieść liczbę 1, obok ostatniego liczbę 6.

A. Śmierć Stalina	
B. Kryzys kubański	
C. XX Zjazd KPZR	
D. Utworzenie NRD	
E. Zakończenie interwencji amerykańskiej w Wietnamie	
F. Proces norymberski	

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z II obszaru standardów – uporządkowania chronologicznego wydarzeń historycznych z dziejów powszechnych drugiej połowy XX wieku.

Wskaźnik łatwości zadania

0,43 – trudne

Poprawne odpowiedzi zdających

1. F (Proces norymberski)
6. E (Zakończenie interwencji amerykańskiej w Wietnamie)

Błędne odpowiedzi

1. Utworzenie NRD
6. Kryzys kubański

Komentarz

Zdanie sprawiało sporo trudności maturzystom, chociaż wydarzenia będące przedmiotem zadania są rozłożone w czasie i nie wymagano podawania dat, a jedynie wskazania wśród podanych wydarzeń tego, które było najwcześniej i najpóźniej. Można stwierdzić, że znaczna grupa tegorocznych maturzystów nie zna elementarnych faktów z historii świata po II wojnie światowej.

Zadanie 36. (3 pkt)

W poniższej tabeli zostały przedstawione fragmenty tekstów źródłowych. Wybierz tytuł tekstu i wpisz odpowiednią liczbę do tabeli.

Fragment źródła	Tytuł
<p>A. <i>Prosimy Was, katolicy pasterze narodu niemieckiego, spróbujcie na swój sposób obchodzić wraz z nami nasze chrześcijańskie Millennium [...]. W tym ogólnochrześcijańskim [...] duchu [...] udzielamy przebaczenia i prosimy o przebaczenie.</i></p> <p>Źródło: A.L. Sowa, <i>Wielka historia Polski</i>, t. 10, Kraków 2001, s. 187</p>	
<p>B. <i>Robotniczy protest przeciw wygórowanym podwyżkom [...] pociągnął za sobą brutalne prześladowania. W Ursusie i innych miastach bito, kopano i masowo aresztowano demonstrantów. [...] Stosowanie represji z reguły związane było z łamaniem prawa przez organa władzy. [...] Niezbędna jest pomoc prawna, finansowa, lekarska. Nie mniej istotna jest pełna informacja o prześladowaniach.</i></p> <p>Źródło: A.L. Sowa, <i>Wielka historia Polski</i>, t. 10, Kraków 2001, s. 253</p>	
<p>C.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Akceptacja niezależnych od partii i pracodawców Wolnych Związków Zawodowych [...].</i> 2. <i>Zagwarantowanie prawa do strajku oraz bezpieczeństwa strajkujących i osób ich wspomagających. [...]</i> 4. <i>[...] zwolnić wszystkich więźniów politycznych.</i> <p>Źródło: http://www.erasm.art.pl/postulaty.html</p>	

1. **21 postulatów Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Gdańsku, 17 sierpnia 1980 r.**
2. **Orędzie biskupów polskich do biskupów niemieckich, 18 listopada 1965 r.**
3. **List 34 intelektualistów w sprawie polityki kulturalnej władz, 14 marca 1964 r.**
4. **Apel wystosowany w związku z ukonstytuowaniem się Komitetu Obrony Robotników, 23 września 1976 r.**

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z II obszaru standardów – rozpoznania tekstów na podstawie zawartych w nich informacji. Maturzyści powinni zidentyfikować źródła związane z ważnymi i przełomowymi, niekiedy trudnymi i tragicznymi momentami w historii Polski w drugiej połowie XX wieku.

Wskaźnik łatwości zadania

0,91 – bardzo łatwe

Poprawne odpowiedzi zdających

- A. 2 (Orędzie biskupów polskich do biskupów niemieckich, 18 listopada 1965 r.)
- B. 4 (Apel wystosowany w związku z ukonstytuowaniem się Komitetu Obrony Robotników, 23 września 1976 r.)
- C. 1 (21postulatów Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Gdańsku, 17 sierpnia 1980 r.)

Błędne odpowiedzi

Zdający na ogół dobrze przyporządkowywali teksty.

Komentarz

Zdanie nie sprawiało trudności maturzystom. Młodzież najprawdopodobniej spotkała się z przytoczonymi tekstami źródłowymi w praktyce szkolnej w czasie ćwiczeń lekcyjnych, przygotowując się do matury. Jeżeli nie zetknęła się z przytoczonymi źródłami, to pomogła im znajomość wydarzeń, z którymi teksty są związane i słowa „klucze”, np. *udzielamy przebaczenia i prosimy o przebaczenie, w Ursusie bito demonstrantów, Wolne Związki Zawodowe [...], zagwarantowanie prawa do strajku oraz bezpieczeństwa strajkujących i osób ich wspomagających.*

Zadanie 37. (1 pkt)

Poniżej zamieszczono fotografie samochodów produkowanych w Polsce Ludowej. Który z nich stał się symbolem okresu nazywanego „dekadą Gierka”?

W wykropkowanym miejscu wpisz literę odpowiadającą właściwej fotografii.

Podstawą zadania są trzy fotografie samochodów osobowych, które produkowano w PRL. Oznaczono je od A do C; kolejno zamieszczono w arkuszu: Warszawę, Fiata 126p i Syrenkę.

Samochód będący symbolem „dekady Gierka” jest przedstawiony na fotografii .....

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza znajomość faktów z I obszaru standardów. Maturzyści powinni wskazać samochód będący ikoną „dekady Gierka”.

Wskaźnik łatwości zadania

0,42 – trudne

Poprawne odpowiedzi zdających

Samochód będący symbolem „dekady Gierka” jest przedstawiony na fotografii B.

Błędne odpowiedzi

Zdający niekiedy wybierali odpowiedź C i wpisywali Syrenkę, a więc samochód charakterystyczny dla okresu określanego mianem „małej stabilizacji”.

Komentarz

Zadanie sprawiło trudność ponad połowie maturzystów i ma stosunkowo niski wskaźnik łatwości. Egzamin z historii sprawdza również wiedzę o cechach charakterystycznych epok i okresów historycznych. To zadanie w nietypowy sposób, odwołując się do dziejów motoryzacji, sprawdza znajomość wydarzeń z epoki Gierka. W latach 70. minionego wieku w Polsce chociaż nastąpił znaczny rozwój motoryzacji, to nadal szczytem marzeń wielu polskich rodzin był Fiat 126 p, zwany „maluchem”. Fotografię „malucha” można znaleźć już na kartkach bogato ilustrowanych podręczników do szkoły podstawowej, a informacje o nowej polityce gospodarczej ekipy Gierka, jej propagandowych hasłach, zakupie licencji i zaciąganiu kredytów inwestycyjnych wraz z komentarzami i ocenami wzbogaconymi ikonografią w podręcznikach gimnazjalnych. Wydaje się ponadto, że maturzyści powinni znać te aspekty najnowszej historii Polski nie tylko z lekcji historii.

Zadanie 38. (3 pkt)

Poniższe zdania odnoszą się do rysunku satyrycznego będącego komentarzem do spotkania Jana Pawła II z Lechem Wałęsą w czasie II pielgrzymki papieża do Polski w 1983 r. Rozstrzygnij, czy są to informacje prawdziwe, czy fałszywe. W tabeli, w kolejnych rubrykach (A, B, C), dopisz obok podanych informacji: prawda, fałsz.

Podstawą zadania jest rysunek satyryczny Jacka Fedorowicza zatytułowany *Tatry w czerwcu* zaczerpnięty z pracy Jana Żaryna *Kościół w PRL*. Źródło ilustruje spotkanie papieża Jana Pawła II z Lechem Wałęsą i jego rodziną. Spotkanie miało miejsce w Dolinie Chochołowskiej w czerwcu 1983 roku podczas drugiej wizyty papieskiej, która była od początku nadzorowana przez specjalnie do tego powołany zespół SB.

A. Powyższy rysunek odsłania metody działania władz komunistycznych.	
B. Spotkanie Jana Pawła II z Lechem Wałęsą miało charakter nieoficjalny.	
C. Spotkanie to odbyło się przed wprowadzeniem stanu wojennego w Polsce.	

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z III obszaru standardów. Od maturzystów oczekiwano przeanalizowania źródła ikonograficznego i sformułowania wniosków, dotyczących oceny poprawności komentarza do rysunku satyrycznego.

Wskaźnik łatwości zadania

0,77 – łatwe

Poprawne odpowiedzi zdających

- A. prawda
- B. prawda
- C. fałsz

Błędne odpowiedzi

Najwięcej błędów maturzyści popełnili w zadaniu C.

Komentarz

Niektórzy zdający mieli trudności z wyszukaniem i interpretacją elementów charakteryzujących przedstawione wydarzenie. Wpływ na to mogły mieć dwa czynniki: brak podstawowej wiedzy, pobieżna znajomość wydarzeń z najnowszej historii Polski, pozwalającej odczytać i wyjaśnić kontekst historyczny okresu, w której powstał rysunek oraz nieumiejętność analizy ikonografii. W wielu pracach maturzystów egzaminatorzy oceniali różne kombinacje odpowiedzi, co skłania do wniosku, że zdający liczyli na traf szczęścia. Duża grupa maturzystów nie zadała sobie pytania, dlaczego w takich warunkach jak przedstawia rysunek musiał spotykać się Lech Wałęsa z Janem Pawłem II i kim były osoby z mikrofonami przebrane w skóry owiec. Błędy maturzystów w punkcie C, upoważniają do stwierdzenia, że niektórzy maturzyści nie znają daty wprowadzenia stanu wojennego w Polsce oraz nieuważnie przeczytali polecenie.

Arkusz – poziom rozszerzony

Arkusz dla poziomu rozszerzonego składał się z trzech części. Część I to test sprawdzający wiadomości i umiejętności ustalone w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii dla poziomu podstawowego. Zadania otwarte i zamknięte różnego typu obejmowały historię Polski i historię powszechną. Za poprawne rozwiązanie 15 zadań zdający mógł otrzymać 20 punktów. Odpowiednio:

- za poprawne rozwiązanie zadań sprawdzających znajomość faktografii i terminologii historycznej zdający mógł uzyskać 4 punkty
- za poprawne rozwiązanie zadań sprawdzających umiejętność stosowania faktografii i terminologii historycznej do wyjaśnienia procesów historycznych zdający mógł uzyskać 11 punktów
- za poprawne rozwiązanie zadań sprawdzających umiejętność przedstawiania i oceniania wydarzeń historycznych zdający mógł uzyskać 5 punktów.

Poszczególne zadania w tej części uwzględniały – zgodnie z podstawą programową – historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury we wszystkich epokach historycznych od starożytności poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX po drugą połowę XX wieku.

Część II i część III została zatytułowana *Ziemie dawnych Prusów od X do XX wieku*. Zdający wykonywali polecenia do zamieszczonych w arkuszu różnorodnych źródeł wiedzy historycznej i pisali wypracowanie na jeden z dwóch zaproponowanych tematów. W części II uczniowie rozwiązywali 8 zadań związanych z analizą źródeł. Pięć zadań dotyczyło średniowiecza. Skonstruowano je do fragmentów różnorodnych źródeł pisanych (fragment monografii o Prusach w średniowieczu oraz fragmenty kroniki i dokumentu), a także map. Jedno z tych zadań wymagało również odwołania do wiedzy pozaźródłowej. Trzy zadania dotyczyły XIX wieku i były przygotowane na podstawie różnorodnych typów źródeł: biogramy z encyklopedii, dane statystyczne i rysunek satyryczny. Za poprawne rozwiązanie zadań w części II zdający mogli uzyskać 10 punktów.

W części III arkusza zdający pisali wypracowanie. Tematy dotyczyły przemian politycznych na ziemiach dawnych Prusów oraz związków tych ziem z Polską w epoce nowożytnej i w XX wieku. Zgodnie z zapisami w *Aneksie do Informatora maturalnego/Historia/od 2005* zaproponowane tematy wpisywały się w główne zagadnienie części II i III arkusza dla poziomu rozszerzonego oraz poruszały problemy z innych epok historycznych niż zamieszczone materiały źródłowe. Za poprawne wypracowanie zdający mógł otrzymać 20 punktów.

Wszystkie zadania w części II i III arkusza sprawdzały wiadomości i umiejętności opisane w standardach dla poziomu rozszerzonego, a obejmowały wiadomości i umiejętności zawarte w podstawie programowej historii z zakresu:

- zmian politycznych i terytorialnych na mapie Europy od średniowiecza do XX wieku oraz uwarunkowań i konsekwencji wspomnianych zmian
- działalności postaci, dynastii i grup społecznych
- znaczenia chrześcijaństwa w cywilizacjach średniowiecznej Europy.

Opis zadań egzaminacyjnych. Sprawdzane umiejętności, typowe odpowiedzi i uwagi do rozwiązań maturzystów

W wierszu tabeli „Błędne odpowiedzi” zacytowane zostały teksty maturzystów zaczerpnięte z tegorocznych arkuszy egzaminacyjnych zgodnie z oryginałem, a więc z błędami merytorycznymi, językowymi i ortograficznymi.

CZEŚĆ I

TEST SPRAWDZAJĄCY WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI USTALONE W STANDARDACH WYMAGAŃ EGZAMINACYJNYCH Z HISTORII

Zadanie 1. (1 pkt)

Przedstawionym rzeźbom przyporządkuj właściwe podpisy. Pod fotografiami wpisz liczbę odpowiadającą wybranemu podpisowi.

1. Rzeźba, która zdobiła świątynię grobową należącą do piramidy Mykerinosa
2. Statua przedstawiająca arystokratę rzymskiego
3. Jedna z rzeźb z grobu cesarza Szy-huang-ti
4. Posąg przedstawiający asyryjskiego władcę z Niniwy
5. Posąg Ateny Partenos – dzieło Fidiasza

Podstawą zadania są ilustracje przedstawiające cztery rzeźby z różnych kręgów kulturowych. Ikonografię zaczerpnięto z publikacji *Sztuka świata*. Rzeźby zostały oznaczone literami od A do D; kolejno były to rzeźba chińska, rzymska, grecka i egipska.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru II standardów egzaminacyjnych z historii dla poziomu podstawowego. Maturzyści powinni rozpoznać charakterystyczny dorobek starożytnych cywilizacji i zidentyfikować rzeźby.

Wskaźnik łatwości zadania

0,97 – bardzo łatwe

Poprawne odpowiedzi zdających

- A. 3 (Jedna z rzeźb z grobu cesarza Szy-huang-ti)
- B. 2 (Statua przedstawiająca arystokratę rzymskiego)
- C. 5 (Posąg Ateny Partenos – dzieło Fidiasza)
- D. 1 (Rzeźba, która zdobiła świątynię grobową należącą do piramidy Mykerinosa)

Błędne odpowiedzi

Maturzyści najczęściej popełniali błąd w punkcie A; mieli problemy z rozróżnieniem elementów kultury chińskiej i asyryjskiej.

Komentarz

Zdający otrzymywali 1 punkt, gdy podali tylko trzy prawidłowe odpowiedzi. Maturzyści w większości prawidłowo rozwiązywali to zadanie. Niekiedy problem stwarzało rozpoznanie rzeźby chińskiej. Aby dobrze rozpoznać rzeźby zdający powinni zwrócić uwagę na strój i atrybuty postaci przedstawionej przez artystę. Prawidłowe wykonanie tego zadania wymagało orientacji w kulturze chińskiej, egipskiej, greckiej i rzymskiej.

Zadanie 2. (2 pkt)

Przeczytaj fragment *Żywotów sławnych mężów* Plutarcha i wykonaj polecenia A i B.

Likurg nie oddał chłopców najemnym wychowawcom i nie wolno było nikomu chować syna, jak mu się podobało [...]. Całe wychowanie miało na celu karność, wytrwałość w trudach i waleczność. Z postępem wieku zaostrzano metodę hartowania, strzyżono do skóry, przyuczano chodzić bosą [...]. Wieczera była skąpa, aby walka z niedostatkiem zmuszała ich do odwagi i przemyślności [...]. Uczono chłopców wysławiać się w sposób cięty a dowcipny i przy swej zwięzłości pobudzający do myślenia.

Źródło: G. Chomicki, S. Sprawski, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 93-94

A. Podaj nazwę polis greckiej, w której stosowano metody wychowawcze przedstawione w tekście.

B. Odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, oceń przydatność opisanych metod wychowawczych do realizacji celów polityki wewnętrznej tej polis.

<p>Sprawdzane umiejętności</p> <p>Zadanie sprawdza dwie umiejętności poziomu podstawowego: uogólniania informacji (II obszar standardów) i formułowania oceny (III obszar standardów). Po analizie zamieszczonego tekstu maturzyści powinni rozpoznać miasto-państwo greckie opisane przez Plutarcha i, odnosząc się do wiedzy własnej o społeczeństwie w Sparcie, ocenić metody wychowawcze opisane w źródle, stosując kryterium funkcjonalności dla interesów Spartiatów.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania</p> <p>A. 0,94 – bardzo łatwe B. 0,31 – trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających</p> <p>A. Sparta B.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Metody wychowawcze stosowane w Sparcie były odpowiednie do realizacji celów polityki wewnętrznej tej polis – zapobiegania buntom helotów. Bez karnej, dobrze wyćwiczonej armii realizacja tego celu nie byłaby możliwa. ✓ W Sparcie wychowywano chłopców na wojowników, gdyż celem tej polis była obrona przed buntem ludności zależnej. Zdyscyplinowanie, waleczność, odwaga – to cechy potrzebne wojownikom.
<p>Błędne odpowiedzi</p> <p>A. Ateny, Macedonia, Rzym B.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Opisane metody wychowawcze były przydatne, ponieważ uczyły właściwego postępowania i konkretnego sposobu myślenia, co było ważne w polityce wewnętrznej, bo dbano o utrzymanie polityki na właściwym poziomie. ✓ Sparta dążyła do panowania nad całą Grecją. To był sposób na wychowanie prawdziwych, zahartowanych, odważnych wojowników, którzy mogli prowadzić Spartę do zwycięstwa w każdej bitwie. ✓ Potrzeba stworzenia karnej, wyćwiczonej armii do obrony polis. ✓ Dzięki temu zbudowano demokrację, bo obywatele byli zdyscyplinowani. ✓ Chciano wychować karnego, posłusznego obywatela.

Komentarz

Częstym błędem w punkcie B było pomijanie aspektu społecznego i ignorowanie w odpowiedzi ustroju społecznego w Sparcie. Takie odpowiedzi mogły wynikać z nieuważnego czytania polecenia, w którym podkreślano konieczność odniesienia się do polityki wewnętrznej polis lub z braku wiedzy o specyfice podziałów społecznych w Sparcie. Zdający nie odnosili się do sytuacji wewnętrznej polis i podkreślali, że wychowanie służyło polityce zewnętrznej, prowadzeniu wojen. Być może wpływ na taką odpowiedź miało postrzeganie specyfiki wychowania spartańskiego przez pryzmat heroicznego czynu Leonidasa i jego wojowników, którzy stracili życie, broniąc Grecji przed wrogiem zewnętrznym.

Zadanie 3. (1 pkt)

Uporządkuj chronologicznie poniższe wydarzenia, zaczynając od najwcześniejszego. We wskazanym miejscu wpisz w odpowiedniej kolejności liczby. Najwcześniejsze wydarzenie oznacz 1, zaś kolejne: 2, 3, 4, 5.

Wydarzenia	Odpowiedzi
A. Synod w Clermont	
B. Sobór w Trydencie	
C. Powstanie Państwa Kościelnego w Italii	
D. Schizma wschodnia	
E. Sobór w Konstancji	

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru II standardów dla poziomu podstawowego. Od maturzystów oczekiwano uporządkowania chronologicznego wydarzeń historycznych związanych z dziejami Kościoła od wczesnego średniowiecza po epokę nowożytną.

Wskaźnik łatwości zadania

0,27 – trudne

Poprawne odpowiedzi zdających

- A. 3
- B. 5
- C. 1
- D. 2
- E. 4

Błędne odpowiedzi

Zdający mieli największe problemy z umieszczeniem (na osi czasu) schizmy wschodniej i soboru w Konstancji.

Komentarz

Zdający otrzymywali 1 punkt, gdy wszystkie wydarzenia ustawili prawidłowo w ciągu chronologicznym. Zwróćmy uwagę, że wydarzenia te były rozłożone w czasie (od VIII do XVI wieku). Wyniki wskazują na to, że maturzyści nie znają chronologii dotyczącej dziejów Kościoła. Ponad 70% zdających nie opanowało podstawowych

wiadomości z tego zakresu i brak wiedzy uniemożliwił im wykazanie się umiejętnością porządkowania chronologicznego wskazanych faktów. Należy zwrócić uwagę, że każde z podanych wydarzeń miało przełomowe znaczenie w dziejach Kościoła, np. synod w Clermont dał początek wyprawom krzyżowym, a na soborze w Trydencie podjęto decyzje, które stanowiły reakcję Kościoła na reformację.

Zadanie 4. (1 pkt)

Przeanalizuj treść mapy i zaproponuj dla niej tytuł.

Uwaga: tytuł powinien zawierać określenie tematu i czasu.

(Przykład: Podział ziem polskich w wyniku postanowień kongresu wiedeńskiego w 1815 roku)

Podstawą zadania jest mapa Europy, na której zaznaczono granice obszarów trzech średniowiecznych państw: państwo Karola Łysego, państwo Lotara i państwo Ludwika Niemieckiego.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru II standardów dla poziomu podstawowego. Po analizie wszystkich elementów mapy maturzyści powinni zatytułować ją, uwzględniając tematykę i czas wydarzenia przedstawionego na mapie.

Wskaźnik łatwości zadania

0,45 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- ✓ Podział monarchii Karola Wielkiego na mocy postanowień traktatu w Verdun w 843 r.
- ✓ Podział monarchii Karola Wielkiego między jego wnuków w wyniku postanowień traktatu w Verdun z 843 r.
- ✓ Podział państwa Ludwika Pobożnego między jego synów w wyniku postanowień traktatu w Verdun z 843 r.

Błędne odpowiedzi

- ✓ Podział monarchii Karola Wielkiego między jego synów w wyniku postanowień traktatu w Verdun z 843 r.
- ✓ Podział państwa Karola Wielkiego zgodnie z postanowieniami układu z Verdun w 814 r.
- ✓ Podział Europy po trzech zaborach
- ✓ Podział państwa niemieckiego
- ✓ Traktat w Verden XVI w.
- ✓ a nawet: Testament Bolesława Krzywoustego z 1138 roku

Komentarz

Maturzyści nie opanowali materiału, który jest wprowadzeniem w zagadnienia średniowiecznych dziejów Europy, a jest realizowany już na etapie gimnazjum. Częstym błędem było podanie informacji, że porozumienie w Verdun zawierali synowie Karola Wielkiego, często błędnie podawano również datę. Niejednokrotnie zdający ograniczali się w dacie do podania jedynie wieku (IX wiek). Warto podkreślić, że pod poleceniem do zadania zamieszczono przykład prawidłowo skonstruowanego tytułu mapy statycznej, zawierający wymagane elementy – temat i datę roczną. Stanowił on istotną podpowiedź dla zdającego.

Zadanie 5. (1 pkt)

W tabeli podano znaczenie trzech pojęć. Uzupełnij tabelę, wpisując pojęcia w odpowiednie rubryki.

Znaczenie przyjęte przez historiografię	Pojęcie
A. Określona liczba lat, w których nowi osadnicy, na podstawie dokumentu lokacyjnego, byli zwolnieni od czynszu.	
B. Stał na czele miasta lokowanego na prawie niemieckim, przewodniczył ławie miejskiej, jego funkcja była dziedziczna.	
C. W miastach średniowiecznych słuł, przy którym wystawiano na widok publiczny skazańców i wymierzano im karę.	

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza znajomość pojęć, które dotyczą miast średniowiecznych, zapisaną w obszarze I standardów dla poziomu podstawowego.

Wskaźnik łatwości zadania

0,29 – trudne

Poprawne odpowiedzi zdających

- A. – wolnizna
- B. – wójt
- C. – pręgierz

Błędne odpowiedzi

- A. – aklimatyzacja, beczynszówka, suwerenność, a nawet oprycznina, pontyfikat
- B. – burmistrz, sołtys, wojewoda, gubernator, mer, senior
- C. – pał, szubienica, słuł kary, chłost/chłostanie, dyby, gilotyna, katafalk/katafalg, szafot

Komentarz

Zdający otrzymywali 1 punkt, gdy podali tylko dwie prawidłowe odpowiedzi. Zadanie to wykazało niedostateczną znajomość pojęć związanych z osadnictwem i lokacją miast. Można przypuszczać, że część maturzystów w ramach ćwiczeń i przygotowań do matury pominęła zapoznanie się z arkuszem II z ubiegłorocznej matury, który był poświęcony miastom na przestrzeni epok. W *Komentarzu do zadań z historii* opublikowanym w lipcu 2006 roku zwrócono również uwagę na słabą znajomość pojęć związanych z tematyką miast i mieszczaństwa średniowiecznego, co wykazały zesłoroczne wypracowania maturzystów. Typowym błędem tegorocznych maturzystów było podanie burmistrza w punkcie B. Zdający nieuważnie przeczytali opis terminu, w którym zaznaczono dziedziczność funkcji.

Zadanie 6. (1 pkt)

Na podstawie tablicy genealogicznej Piastów mazowieckich i odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, wykonaj polecenie.

Podaj imiona i przydomki Piastów mazowieckich, którzy ożenili się z wnuczkami władcy litewskiego Giedymina (Gedymina).

Podstawą zadania jest tablica genealogiczna Piastów mazowieckich opracowana wg tablicy genealogicznej nr 3 zamieszczonej w pracy Henryka Samsonowicza *Historia Polski do roku 1795*.

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru II standardów dla poziomu podstawowego. Od maturzystów oczekiwano wyszukania informacji w tablicy genealogicznej.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,79 – łatwe</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających Janusz I Starszy (lub Janusz Starszy) i Siemowit IV Młodszy (lub Siemowit Młodszy)</p>
<p>Przykładowe błędy Czasami w pracach pojawiał się trzeci Piast – Bolesław.</p>
<p>Komentarz Zdający otrzymywali 1 punkt, gdy podali prawidłowo imiona i przydomki obu książąt. Maturzyści w większości prawidłowo odpowiadali na to pytanie, co świadczy o dobrym opanowaniu umiejętności odczytywania informacji z tablic genealogicznych przez tegorocznych maturzystów.</p>

Zadanie 7. (2 pkt)

Przeanalizuj zamieszczone poniżej źródło statystyczne i wykonaj polecenia A i B.

- A. Porównaj wzrost dochodów skarbowych w Polsce ze wzrostem dochodów skarbowych w państwach sąsiadujących z nią w XVIII wieku.**
- B. Odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, wyciągnij wniosek dotyczący uwarunkowań zmian w dochodach skarbowych w Polsce i w państwach sąsiadujących z nią w XVIII wieku.**

Podstawą zadania jest wykres zatytułowany Wzrost dochodów skarbowych wybranych państw Europy w XVIII wieku zaczerpnięty z nagrodzonej przez MEN pracy Janusza Skodlarskiego *Zarys historii gospodarczej Polski*. Na wykresie uwzględniono rok 1700 i 1788; obok dochodów Polski przedstawiono dochody skarbowe Wielkiej Brytanii i trzech państw rozbiorowych: Austrii, Rosji i Prus.

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru II standardów dla poziomu podstawowego. Zdający powinni porównać wzrost dochodów skarbowych w Polsce i państwach sąsiednich na przestrzeni XVIII wieku i wyciągnąć wniosek dotyczący uwarunkowań wzrostu dochodów skarbowych we wskazanych państwach w XVIII wieku.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania A. 0,94 – bardzo łatwe B. 0,66 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających A. ✓ Polska miała wielokrotnie niższy wzrost dochodów skarbowych w XVIII wieku w porównaniu z państwami sąsiednimi – Austrią, Rosją i Prusami.</p>

- B.
- ✓ W państwach sąsiadujących z Polską przeprowadzono reformy w duchu absolutyzmu oświeconego, w wyniku których zwiększono podatki, co powodowało dynamiczny wzrost dochodów skarbowych.
  - ✓ Wady systemu podatkowego w Polsce, opór szlachty przeciwko reformom były głównymi przyczynami niskiego wzrostu dochodów skarbowych.
  - ✓ Zmiany terytorialne miały wpływ na wzrost dochodów skarbowych w państwach sąsiadujących z Polską.

Błędne odpowiedzi

A.

- ✓ Dochody Polski były niższe niż dochody Anglii.

B.

- ✓ Wielka Brytania się wzbogaciła, w drugiej połowie XVIII wieku zaczęła się tam rewolucja przemysłowa. Polska po unii z Litwą musiała czekać w rozwoju na Litwę, która była zacofana i miała niskie dochody.
- ✓ Najazdy w XVII wieku i rozbiory Polski

Komentarz

Zadanie sprawiło problemy niektórym maturzystom. Niekiedy w punkcie A ograniczali się jedynie do porównania wzrostu dochodu skarbowego w Wielkiej Brytanii i w Polsce, z czego wynikałoby, że Wielka Brytania była naszym sąsiadem. Najprawdopodobniej maturzyści nieuważnie przeczytali polecenie. Trudno bowiem przypuszczać, że ich wiedza z zakresu geografii politycznej Europy jest tak uboga. Natomiast w punkcie B zdający mieli problemy ze sformułowaniem wniosku. Zamiast wniosku niejednokrotnie zdarzały się lakoniczne odpowiedzi, w których nie precyzowano uwarunkowań dochodów w Polsce i w krajach sąsiadujących z Polską.

Zadanie 8. (1 pkt)

Poniżej zaprezentowano rysunki wnętrza z różnych epok. Wybierz rysunek, który przedstawia wnętrze klasycystyczne i wpisz odpowiednią literę w wykropkowanym miejscu.

Wnętrze klasycystyczne przedstawiono na rysunku .....

Podstawą zadania są ilustracje przedstawiające cztery wnętrza z różnych epok historycznych zamieszczone w pracy Wilfrieda Kocha *Style w architekturze, arcydzieła budownictwa europejskiego od antyku po czasy współczesne*. Wnętrza oznaczono od A do D; kolejno były to wnętrza: rokokowe, secesyjne, klasycystyczne i gotyckie.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru II standardów egzaminacyjnych z historii dla poziomu podstawowego. Maturzyści powinni rozpoznać charakterystyczne cechy stylów architektonicznych i zidentyfikować wnętrza klasycystyczne, wnętrza typowe dla epoki oświecenia.

Wskaźnik łatwości zadania

0,86 – łatwe

Poprawne odpowiedzi zdających

Wnętrze klasycystyczne przedstawiono na rysunku C.

<p>Błędne odpowiedzi Niekiedy zdający mylili wnętrze klasycystyczne z secesyjnym, czyli wpisywali literę B.</p>
<p>Komentarz Zdający w większości prawidłowo rozwiązywali to zadanie.</p>

Zadanie 9. (1 pkt)

Przeczytaj fragment wiersza ukraińskiego poety Tarasa Szewczenki *Na mogiłę Chmielnickiego* i wykonaj polecenie.

Taras Szewczenko (1814-1861), poeta ukraiński.

*Stoi we wsi Subotowie
Na górze wysokiej
Hen sarkofag Ukrainy
Szeroki, głęboki.*

*Pokój duszy Twej Bohdanie!
Przez Twych żądz tęsknotę
Zatraciłeś nieszczęśliwy
Macierz nam – sierotę...*

*Tam, to Bohdan śnił w swej cerkwi
Modlitewnym szlakiem
O podziale wspólnej doli
Moskala z Kozakiem.*

*Na toś oddał im Zenobi¹
Ten Twój naród hardy
By dziś nad nim Katarzyny
miały moc bastardy²! [...]*

Źródło: T. Szewczenko, *Na mogiłę Chmielnickiego*, [w:] J. Krawczyk, *O Polsce i Polakach*, Warszawa 2004, s. 128

¹ Zenobi – drugie imię Bohdana Chmielnickiego

² bastarda – potomek ze związku pozamałżeńskiego

Podaj nazwę układu politycznego, o którym mowa w tym wierszu.

<p>Sprawdzane umiejętności Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru II standardów dla poziomu podstawowego. Po analizie tekstu źródłowego, zestawieniu uzyskanych informacji, w tym tytułu wiersza oraz przypisów, od maturzystów oczekiwano identyfikacji układu politycznego, o którym pisze poeta w przytoczonym utworze.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania 0,29 – trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających ✓ ugoda w Perejasławiu ✓ umowa perejasławska</p>
<p>Błędne odpowiedzi ✓ układ w Radnot ✓ ugoda w Hadziaczu, układ w Białej Cerkwi ✓ rozejm w Andruszowie, pokój Grzymułtowskiego ✓ układ B. Chmielnickiego z Rusią Kijowską o podziale Rzeczypospolitej</p>
<p>Komentarz Zdający w większości udzielali błędnych odpowiedzi. Nie potrafili wybrać z wiersza informacji mówiących o porozumieniu Rosji (Moskwy) z Ukrainą (Kozakiem), które w perspektywie doprowadziło do podporządkowania Kozaczyzny caratowi. Maturzyści wskazywali różne układy z XVII wieku bez większego zrozumienia istoty tych umów,</p>

np. układ w Radnot, któremu Moskwa była przeciwna, porozumienia polsko-kozackie lub polsko-rosyjskie. Świadczy to o niezrozumieniu treści wiersza oraz pobieżnej znajomości dziejów siedemnastowiecznych konfliktów Rzeczypospolitej szlacheckiej.

Zadanie 10. (1 pkt)

Przeczytaj fragment pamiętnika z XIX wieku i odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, wykonaj polecenie.

Dochodziliśmy do posągu Sobieskiego, który według planu miał być punktem zbornym dla oddziału belwederskiego [...]. Droga nasza szła między Belwederem a Ogrodem Botanicznym. Żadnej przeszkody na niej, tylko co kilkadziesiąt kroków [...] budka [...] i przy niej weteran moskiewski. Widok tych weteranów natchnął jednego z nas zapytać [...], czy wielki książę jest w domu. „Jest” – odpowiedział weteran. Na to zapytujący: „będzie miał gości”.

Źródło: J. Adamski, L. Chmiel, A. Syta, *Czasy, ludzie, wydarzenia*, Warszawa 1986, cz. 2, s. 93-94

Podaj dokładną datę (dzień, miesiąc, rok) wydarzeń opisanych w zacytowanym fragmencie pamiętnika i napisz, jakie zadanie miał wykonać oddział belwederski.

Data: .....

Zadaniem oddziału belwederskiego było: .....

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru II standardów dla poziomu podstawowego. Po wnikliwej analizie tekstu źródłowego i odwołaniu się do wiedzy własnej maturzyści powinni umieścić w czasie opisane w pamiętniku wydarzenie i wskazać jego przyczynę.

Wskaźnik łatwości zadania

0,30 – trudne

Poprawne odpowiedzi zdających

Data:

✓ 29.11.1830 r.

✓ 29/30.11. 1830 r.

Zadaniem oddziału belwederskiego było:

✓ dokonanie zamachu na wielkiego księcia Konstantego.

✓ zabicie wielkiego księcia Konstantego.

✓ porwanie wielkiego księcia Konstantego.

Błędne odpowiedzi

Data: 30.11.1830 r., 29/30 XI 1831 r.

Zadaniem oddziału belwederskiego było: wejście szturmem do wielkiego księcia.

Data: 23 I 1863 r. lub 23 I 1864 r

Zadaniem oddziału belwederskiego było: zabicie wielkiego ks. Moskiewskiego, który rezydował w Warszawie.

Data: 11 XI 1918 r

Zadaniem oddziału belwederskiego było: zdobycie Belwederu, który symbolizował władzę. Jego zdobycie oznaczało przejęcie władzy.

<p>Data: 1 VIII 1944 r.   Zadaniem oddziału belwederskiego było: ochrona przemaszerowujących wojsk między Belwederem a Ogrodem Botanicznym.</p> <p>Zdarzyła się też odpowiedź: 1 VIII 1941 – powstanie styczniowe</p> <p>Komentarz   Zadanie sprawiło maturzystom trudność; podawali błędne daty, nie rozpoznawali wydarzenia, bardzo często nawet nie wiązali go z powstaniem listopadowym. Warto zaznaczyć, że datę dzienną, której wymagano w zadaniu, wprowadza się już na etapie edukacji historycznej w szkole podstawowej, a znajomości opisanych faktów oczekuje się od gimnazjalistów. Dodajmy, że wydarzenia „Nocy Listopadowej” powtarza się nie tylko na zajęciach historii w szkole ponadgimnazjalnej, ale również przytacza podczas lekcji języka polskiego, omawiając klasykę literatury polskiej. Fakt, że zdający, aby otrzymać 1 pkt, musieli podać prawidłową datę i wyjaśnienie, w zasadzie nie miał wpływu na „rozwiązywalność” tego zadania. Maturzyści popełniali bowiem najczęściej błędy w obu częściach zadania.</p>

Zadanie 11. (2 pkt)

Przeczytaj tekst i odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, wykonaj polecenia A i B.

Powstanie wymuszone [...] decyzją poboru do wojska całej patriotycznej młodzieży, nie miało żadnych realnych szans powodzenia. Było nieuchronną tragedią kraju, w którym władza została oddana [...] w ręce człowieka w ogóle nie rozumiejącego mechanizmu kształtowania się opinii publicznej, szukającego nade wszystko formuły zdolnej utrzymać kraj w orbicie Rosji. [...] W polemikach historycznych nazwano go kiedyś „polskim Quislingiem”. Była to ocena przesadnie pozytywna, albowiem Quisling tak czy owak ratował substancję swego kraju w czasie toczącej się wojny. On natomiast oddawał cały kraj – i wszystkie jego warstwy społeczne, [...] na pastwę przemocy rosyjskiej.

Źródło: J. Łojek, *Kalendarz historyczny. Polemiczna historia Polski*, Warszawa 1994, s. 337

- A. Podaj nazwisko postaci, którą nazwano w tekście „polskim Quislingiem”.**
- B. Podaj termin używany do określenia postawy, jaką zajął Vidkun Quisling wobec wroga swojego kraju.**

<p>Sprawdzane umiejętności   Zadanie sprawdza umiejętność uogólniania informacji zapisaną w obszarze II standardów dla poziomu podstawowego i znajomość terminologii historycznej.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania   A. 0,24 – trudne   B. 0,29 – trudne</p>
<p>Poprawne odpowiedzi zdających   A. Wielopolski lub Aleksander Wielopolski   B. kolaboracja</p>
<p>Błędne odpowiedzi   A. Józef Poniatowski, Kościuszko, Stanisław August Poniatowski, A. J. Czartoryski, Traugutt, Piłsudski, Bór-Komorowski   B. konformizm, lojalizm, makiawelizm, prometeizm, oportunizm, piąta kolumna, desperacja, determinacja, spolegliwość, poddaństwo/postawa poddańcza</p>

Komentarz

Zdający mieli duże trudności z tym zadaniem. Niekiedy robili błędy literowe w nazwisku i pisali Wielkopolski, Wysokopolski. Maturzyści mieli problemy z odczytaniem podstawowej informacji o powstaniu styczniowym – brance, która znalazła się w pierwszym zdaniu tekstu Jerzego Łojka. Stąd „błędzenie” po dziejach Polski od końca XVIII wieku do II połowy XX wieku. Należy podkreślić, że niepoprawne odpowiedzi to cały „poczet” postaci, które zdający wiązali z różnymi powstaniem i zbrojnymi wystąpieniami w dziejach Polski, od insurekcji kościuszkowskiej po powstanie warszawskie. Zadanie wykazuje, że maturzyści przystępujący do matury z historii na poziomie rozszerzonym nie znają nazwiska osoby z okresu II wojny światowej, z którym wiąże się określona postawa; przecież samo nazwisko V. Quislinga stało się symbolem kolaboracji, współpracy z wrogiem.

Zadanie 12. (1 pkt)

Rozstrzygnij, czy podane informacje są prawdziwe, czy fałszywe. W tabeli, w odpowiednich rubrykach, dopisz obok podanej informacji: prawda, fałsz.

<p>A. Interwencjonizm – to polityka aktywnego oddziaływania państwa na przebieg procesów gospodarczych w celu zmniejszenia bezrobocia oraz pobudzenia popytu i produkcji.</p>	
<p>B. New Deal (Nowy Ład) – to program reformy gospodarki Stanów Zjednoczonych realizowany przez prezydenta Roosevelta, w ramach którego zorganizowano wielkie roboty publiczne, wzmocniono kontrolę władz nad finansami i bankowością.</p>	
<p>C. NEP (Nowa Ekonomiczna Polityka) – to polityka społeczno-gospodarcza władz radzieckich będąca kontynuacją komunizmu wojennego, polegająca na wprowadzeniu elementów wolnego rynku przy jednoczesnej kolektywizacji rolnictwa.</p>	

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza rozumienie pojęć historycznych. Od zdającego oczekiwano rozpoznania poprawności użycia terminów związanych z gospodarką w XX wieku.

Wskaźnik łatwości zadania

0,62 – umiarkowanie trudne

Poprawne odpowiedzi zdających

- A. prawda
- B. prawda
- C. fałsz

Błędne odpowiedzi

Największą trudność sprawiało zdanie oznaczone C.

Komentarz

Zdający otrzymywali 1 punkt, gdy podali tylko dwie prawidłowe odpowiedzi. Mimo to wskaźnik łatwości tego zadania nie jest wysoki. Znaczna grupa tegorocznych maturzystów nie opanowała podstawowych pojęć związanych z życiem gospodarczym w dwudziestoleciu międzywojennym.

Zadanie 13. (3 pkt)

Poniżej zamieszczono rysunek satyryczny z 1944 r.

Wyjaśnij jego treść, pamiętając o identyfikacji głównych postaci rysunku.

Wyciągnij wniosek dotyczący celów propagandowych, jakie chciano osiągnąć zamieszczając ten rysunek w niemieckim czasopiśmie.

Podstawą zadania jest rysunek satyryczny zamieszczony w niemieckim piśmie *Kladderadatsch* z 9 kwietnia 1944 roku.

<p>Sprawdzane umiejętności</p> <p>Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru III standardów dla poziomu podstawowego. Po starannym przeczytaniu polecenia i analizie wszystkich elementów źródła ikonograficznego maturzyści powinni wyjaśnić jego treść satyryczną, uwzględniając identyfikację głównych postaci (Wielkiej Trójki) i sformułować ocenę dotyczącą celów propagandowych zamieszczonego rysunku satyrycznego.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania</p> <p>0,61 – umiarkowanie trudne</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających</p> <p>Odpowiedź powinna zawierać następujące 3 elementy:</p> <ol style="list-style-type: none"> Autor rysunku pokazuje, że ZSRR podporządkował sobie wszystkich członków koalicji antyhitlerowskiej oraz ośmiesza czołowe jej postaci w oczach niemieckiej opinii publicznej, zaniepokojonej rozwojem sytuacji militarnej w 1944 r. Przedstawiony na rysunku Józef Stalin steruje („pociąga za sznurki”) poczynaniami W. Churchilla i F.D. Roosevelta, którym wydaje się, że to oni kierują koalicją antyhitlerowską. Rysunek pokazuje koalicję antyhitlerowską jako teatr marionetek, w którym jej członkowie to lalki „poruszane” przez Stalina.
<p>Błędne odpowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Rysunek satyryczny przedstawia Józefa Stalina jako lalkarza, który sprawnie porusza swoimi kukielkami – politykami, a oni robią to samo z chłopstwem. ✓ Stalin kieruje Polakami, Bierutem i Gomółką. ✓ Na obrazku pokazany jest Stalin oraz polscy politycy, np. Dmowski. Rysunek pokazuje teatr, gdzie Stalin kieruje politykami polskimi, a oni „grają tak, jak on im zagra” i rządzą tak Polską i Polakami, czyli kukielkami, żeby zadowolić Stalina i prowadzić politykę komunistyczną. Tym wszystkim chciano ostrzec Niemców – NRD, aby nie dali się zmanipulować Stalinowi, gdyż przez to stracą suwerenność. Chciano prowadzić własną drogę do socjalizmu. ✓ Rysunek ten przedstawia wodza niemieckiego Hitlera, który rządzi wszystkimi jak marionetkami w teatryku. Ma on swoich sprzymierzeńców, którzy mu w tym pomagają. Zamieszczając ten rysunek w niemieckim czasopiśmie, chciano ostrzec inne kraje, że coś takiego może je spotkać. Chciano ukazać, że Niemcy są potęgą i mają dobrze rozbudowany aparat polityczny i gospodarczy kraju. Jakikolwiek sprzeciw będzie tłumiony. Była to aluzja do Polski, co może symbolizować kukielka z rysunku, a mianowicie czapka krakowska. ✓ Jest to model, jaki zastosował Hitler. Hitler to główna postać z tego rysunku. Kieruje on osobami, które panują nad innymi osobami. Mowa tu o oficerach, którzy znęcali się i zabijali niewinnych ludzi. Hitler wprowadził okrutne rządy. Ludzie byli traktowani jak marionetki w teatrze, a Hitler był głównym reżyserem.

Komentarz

Za pełną poprawną odpowiedź egzaminatorzy przyznawali 3 punkty: 1 punkt za wyjaśnienie treści satyrycznej rysunku, 1 punkt za identyfikację postaci i 1 punkt za odczytanie celu propagandowego rysunku. Warto wspomnieć, że młodzież mogła identyfikować postaci również poprzez wskazanie pełnionej przez nie funkcji, stanowiska i nazwanie państwa, np. premier Wielkiej Brytanii, prezydent USA. Jeżeli cała wypowiedź świadczyła o zrozumieniu treści rysunku, zawierała konkretną informację historyczną, np. zdający pisał o członkach koalicji antyhitlerowskiej, czy Wielkiej Trójce, wówczas przyznawano punkt za tę część zadania. Zdający mieli problemy z dostrzeżeniem odbiorcy plakatu. Nie potrafili wykorzystać dwukrotnie podanej informacji o roku i miejscu opublikowania rysunku. Często poprzestawali na identyfikacji postaci i stwierdzeniu, że „Stalin kieruje wszystkimi członkami koalicji”. Przykładowe błędne odpowiedzi maturzystów pokazują, że niektórzy zdający, jeżeli nawet rozpoznawali Stalina, mieli problemy z identyfikacją pozostałych postaci. W gronie wykonawców woli Stalina widzieli Romana Dmowskiego. Nie potrafili odczytać właściwych treści rysunku. Mieszali wydarzenia z II wojny światowej oraz z okresu przed i powojennego. Byli i tacy, którzy mylili Stalina z Hitlerem. Egzaminatorzy zwrócili uwagę, że odpowiedzi pisane były nieporadnym językiem, maturzyści popełniali liczne błędy i mieli problemy z formułowaniem wniosków.

Zadanie 14. (1 pkt)

W tabeli wpisz nazwiska prezydentów Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, którzy sprawowali ten urząd w czasie, kiedy miały miejsce podane wydarzenia.

Wydarzenia	Prezydenci Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej
A. Wojna secesyjna	
B. Zakończenie I wojny światowej	
C. Atak atomowy na Hiroszimę i Nagasaki	

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza znajomość postaci historycznych. Od maturzystów oczekiwano podania nazwisk trzech prezydentów USA, którzy sprawowali urząd w czasie wydarzeń istotnych nie tylko dla dziejów Ameryki Północnej, ale i całego świata, omawianych już na etapie gimnazjum.

Wskaźnik łatwości zadania

0,44 – trudne

Poprawne odpowiedzi zdających

A. – Lincoln

B. – Wilson

C. – Truman

Błędne odpowiedzi

A. – Franklin

B. – Roosevelt

C. – Roosevelt, Kennedy

Komentarz

Zadanie ma niski wskaźnik łatwości, chociaż punkt otrzymywali ci maturzyści, którzy podali przynajmniej dwie prawidłowe odpowiedzi. Były problemy nie tylko z pisownią nazwisk. Zdarzały się prace, w których maturzyści wpisywali w tabeli ostatnich prezydentów USA: Clintona i Busha.

Zadanie 15. (1 pkt)

Poniżej zamieszczono fragment pracy historyka Jerzego Eislera. Przeanalizuj ten tekst i odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, wykonaj polecenie.

[...] na Plac Defilad przybyły nieprzebrane tłumy na spotkanie z nowym kierownictwem [...]. Śpiewano „Sto lat” i hymn narodowy [...]. Dla wielu Październik był początkiem przemian [...]. W tej gorącej atmosferze przypominano sobie o przebywającym w Komańczy Prymasie, na wielu wiecach upominając się o jego uwolnienie. Niekiedy czynili to, zresztą w sposób zabawny, członkowie partii. Zdarzało się, że w zapamiętaniu padało pytanie: „A gdzie jest towarzysz Prymas?”

Źródło: J. Eisler, *Zarys dziejów politycznych Polski 1944-1989*, Warszawa 1992, s. 71

Podaj imię i nazwisko Prymasa, o którym mowa w tekście oraz datę roczną opisywanych wydarzeń.

Imię i nazwisko Prymasa: .....

Data roczna: .....

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza dwie umiejętności z obszaru II standardów dla poziomu podstawowego. Po analizie tekstu, zestawieniu uzyskanych informacji i odwołaniu do wiedzy własnej maturzyści powinni rozpoznać ikonę powojennej historii Polski, o której pisze historyk, i umieścić opisane wydarzenia w czasie.

Wskaźnik łatwości zadania

0,37 – trudne

Poprawne odpowiedzi zdających

Imię i nazwisko Prymasa: Stefan Wyszyński

Data roczna: 1956

Błędne odpowiedzi

Imię i nazwisko Prymasa: Stanisław Wyszyński, Józef Wyszyński, ale również Jerzy Popiełuszko, Józef Glemp

Data roczna: 1948 1966, 1970, 1976

Komentarz

Częstym błędem było podanie jako imienia prymasa – Stanisław lub Józef. Niestety, nie przyznawano wówczas punktu. Są postaci w dziejach Polski, wśród nich i Prymas Tysiąclecia, których znajomość na egzaminie maturalnym z historii na poziomie rozszerzonym jest obowiązkowa. Problemy maturzysty z podaniem poprawnego imienia z reguły „szły w parze” ze wskazaniem błędnej daty wydarzenia.

CZEŚĆ II**ZADANIA ZWIĄZANE Z ANALIZĄ ŹRÓDEŁ WIEDZY HISTORYCZNEJ****na podstawie źródeł A i B****Zadanie 16. (1 pkt)**

Wymień trzy czynniki, które ułatwiały podbój ziem pruskich.

Podstawą zadania są dwa źródła pisane; źródło A to fragment monografii zatytułowanej *Życie codzienne Prusów i Jaćwiągów w wiekach średnich* autorstwa Łucji Okulicz-Kozaryn, współczesnej badaczki dziejów Bałtów, a źródło B – to mapa zatytułowana *Plemiona pruskie w XIII wieku*.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru II standardów egzaminacyjnych z historii dla poziomu rozszerzonego – korzystania z różnorodnych źródeł informacji historycznej. Po analizie tekstu i załączonej do zadania mapy zdający powinni wskazać czynniki, które ułatwiały podbój ziem pruskich.

Wskaźnik łatwości zadania

0,49 – trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- ✓ brak organizacji państwowej u Prusów
- ✓ różnice w wyposażeniu walczących stron
- ✓ konflikty wewnątrzplemienne
- ✓ walki między neofitami i tymi członkami plemion, którzy trwali przy dawnej wierze
- ✓ plemiona pruskie stały na niższym poziomie cywilizacyjnym niż najeźdźcy

Błędne odpowiedzi

- ✓ w pracy zdającego dwukrotnie pojawiał się wątek walk wewnętrznych
- ✓ w pracy zdającego dwukrotnie pojawiał się wątek dotyczący broni

Komentarz

Nie było większych problemów ze wskazaniem dwóch czynników, problem stanowiło podanie trzeciego. Niejednokrotnie wymieniano więc kilka czynników związanych z uzbrojeniem i sposobem walki. Zdarzały się prace, w których maturzyści koncentrowali się na czynnikach wojskowych i wymieniali różnice w uzbrojeniu. Warto zaznaczyć, że zdający mogli otrzymać 1 punkt za trzy poprawnie wymienione różnorodne czynniki. Zdający w odpowiedzi powinien wykorzystać informacje z dwóch źródeł. Maturzyści, którzy skoncentrowali uwagę jedynie na źródle A i porównywali tylko uzbrojenie walczących stron, nie mogli otrzymać punktu. Często zdarzały się wypowiedzi, w których ten sam czynnik był powtarzany trzy razy innymi słowami. Maturzyści nie otrzymywali punktu także wtedy, gdy przepisywali fragmenty źródła.

na podstawie źródeł A-2 oraz C**Zadanie 17. (2 pkt)**

Oceń, czy akcja misyjna prowadzona przez biskupa Chrystiana przynosiła pozytywne rezultaty. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Podstawą zadania są dwa źródła pisane, fragment wspomnianego wyżej źródło A i źródło C – fragment tzw. układu kiszporskiego z 1249 roku. Układ ten został zawarty za pośrednictwem legata papieskiego między nawróconymi na chrześcijaństwo Prusami i Krzyżakami.

<p>Sprawdzane umiejętności</p> <p>Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru II standardów dla poziomu rozszerzonego – korzystania z różnorodnych źródeł wiedzy historycznej. Zdający powinni wyszukać informacje z obu źródeł, zinterpretować je – uogólnić, a następnie sformułować ocenę rezultatów misji biskupa Chrystiana i uzasadnić odpowiedź.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania</p> <p>0,81 – łatwe</p>
<p>Typowe poprawne odpowiedzi zdających</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Akcja misyjna biskupa Chrystiana przynosiła pozytywne rezultaty, ponieważ Pomezanie zostali schrystianizowani. ✓ Akcja misyjna biskupa Chrystiana przynosiła pozytywne rezultaty, ponieważ w układzie kiszporskim jest mowa o Prusach, którzy przyjęli chrzest przed przybyciem Krzyżaków. ✓ Akcja misyjna biskupa Chrystiana nie przyniosła pozytywnych rezultatów, ponieważ doprowadziła do walk wewnętrznych wśród Prusów. ✓ Akcja misyjna biskupa Chrystiana nie przyniosła pozytywnych rezultatów, ponieważ toczyły się walki między neofitami i poganami.
<p>Błędne odpowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Tak, bo poganie i nowo ochrzczeni zawierali układy między sobą. ✓ Nie, bo musiał interweniować legat papieski.
<p>Komentarz</p> <p>Zdający mogli różnie ocenić działania Chrystiana – biskupa Prus w latach 1216-1245, cystersa, któremu papież powierzył prowadzenie krucjat w Prusach. Skłonił on do przyjęcia chrześcijaństwa dwóch pruskich naczelników plemiennych. Obok podanych wyżej przykładowych poprawnych odpowiedzi zdarzały się prace, w których maturzyści uwzględniali oba aspekty konsekwencji działalności biskupa i pisali zarówno o chrystianizacji Pomezan, jak i o walkach pomiędzy nowo nawróconymi i poganami. Takie odpowiedzi, jeżeli były odpowiednio uzasadnione, a argumenty odnosiły się do źródeł, egzaminatorzy oceniali pozytywnie. Zdający otrzymywali 0 lub 2 punkty; samo zajęcie stanowiska nie dawało punktu.</p>

na podstawie źródła C

Zadanie 18. (2 pkt)

Wyjaśnij, czy chrystianizacja Prusów była najważniejszym celem realizowanym przez zakon krzyżacki. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Podstawą zadania jest fragment opisanego wyżej układu kiszporskiego.

<p>Sprawdzane umiejętności</p> <p>Zadanie sprawdza umiejętności z obszaru II i III standardów dla poziomu rozszerzonego. Maturzyści powinni wnikliwie przeanalizować tekst dokumentu, dokonać hierarchizacji celów działalności zakonu krzyżackiego i uzasadnić swoją odpowiedź.</p>
<p>Wskaźnik łatwości zadania</p> <p>0,60 – umiarkowanie trudne</p>

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- ✓ Chrystianizacja Prusów nie była najważniejszym celem realizowanym przez zakon. Świadczy o tym takie samo traktowanie nowo ochrzczonych Prusów i pogan.
- ✓ Chrystianizacja Prusów nie była najważniejsza dla Krzyżaków. Krzyżacy nie zwracali uwagi na to, że część Prusów była już ochrzczona i jednakowo traktowali wszystkich.

Błędne odpowiedzi

- ✓ Chrystianizacja nie była najważniejszym celem, gdyż celem tym była budowa własnego państwa.
- ✓ Chrystianizacja nie była najważniejszym celem, gdyż celem tym był podbój nowych ziem i wzbogacenie się Zakonu.
- ✓ Najważniejszym celem Krzyżaków był podbój terytorium Prus i podporządkowanie sobie miejscowej ludności.
- ✓ Chrystianizacja nie była celem najważniejszym, bo Krzyżacy byli tolerancyjni.

Komentarz

Zdający otrzymywali 1 punkt za argumentację, gdy stwierdzili, że chrystianizacja nie była najważniejszym celem Krzyżaków. Za wyjaśnienie celu działania zakonu wraz z uzasadnieniem mogli uzyskać 2 punkty. Zdający bardzo często ograniczali się do odpowiedzi, że Krzyżacy chcieli stworzyć własne państwo. To stwierdzenie nie wystarczało, brak tutaj bowiem uzasadnienia zaczerpniętego ze źródła. Zarówno pomijanie źródeł, jak i jego bezkrytyczne cytowanie w uzasadnianiu odpowiedzi stanowiło błąd. Zdarzały się odpowiedzi, w których zdający przepisywali fragmenty tekstu źródłowego. Jeśli obok cytatów nie pojawiał się komentarz, to odpowiedź nie mogła być uznana.

na podstawie źródła D

Zadanie 19. (1 pkt)

Napisz, jak Piotr z Dusburga oceniał skuteczność metod chrystianizacji Prusów stosowanych przed przybyciem Krzyżaków i wymień czynniki, który mógł mieć wpływ na opinię kronikarza.

Podstawą zadania jest fragment *Kronika ziemi pruskiej*. Autor kroniki dziejów zakonu – Piotr z Dusburga żył na przełomie XIII i XIV wieku i był kapelanem wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru III standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu rozszerzonego. Od maturzystów oczekiwano krytycznej analizy materiału źródłowego i oceny interpretacji wydarzeń, której dokonał Piotra z Dusburga.

Wskaźnik łatwości zadania

0,62 – umiarkowanie trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- ✓ Piotr z Dusburga negatywnie oceniał skuteczność takich metod chrystianizacji. Na jego opinię wpływał fakt, że był kapelanem wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego.
- ✓ Autor kroniki źle oceniał skuteczność takich metod, gdyż pisał kronikę na zamówienie zakonu krzyżackiego i dlatego wyrażał opinię, która miała uzasadnić cel działania zakonu.
- ✓ Kronikarz uważał, że dotychczasowe metody chrystianizacji były nieskuteczne. Na jego opinię wpływało to, że reprezentował interesy zakonu krzyżackiego.

Błędne odpowiedzi

- ✓ Skuteczność metod chrystianizacji Prus była niewielka, ponieważ nie przynosiła rezultatów, a Prusy były obojętne na głoszenie słowa Bożego. Czynnikiem to nieumiejętne postępowanie z ludnością pruską, która była bierna chrystianizacji.
- ✓ Autor ocenia skuteczność chrystianizacji Prus przed przybyciem Krzyżaków jako słabą. Nie była to chrystianizacja narzucona siłą, więc jej skutki były marne.
- ✓ Czynnikiem, który mógł wpłynąć na tę opinię mogłoby być to, że niektóre plemiona chrześcijańskie walczyły z pogańskimi. Czyli te plemiona pogańskie broniły się przed chrystianizacją.

Komentarz

Część maturzystów miała problemy z odpowiedzią na to pytanie. Zdarzały się błędy świadczące o braku umiejętności krytycznego analizowania źródła i wykorzystania wszystkich informacji, np. przypisu o autorze *Kroniki ziemi pruskiej*. Zdający powinni w odpowiedzi zawrzeć dwa elementy: ocenę skuteczności metod chrystianizacji dokonaną przez kronikarza oraz czynnik wpływający na opinię autora kroniki. Za wskazanie oceny skuteczności chrystianizacji Prusów przed działalnością Krzyżaków wśród plemion pruskich, którą sformułował kronikarz, i wyjaśnienie przyczyn takiego stanowiska zdający mogli otrzymać 1 punkt. Niektóre odpowiedzi świadczą o tym, że maturzyści nie zrozumieli polecenia, np. opisywali stosunek Prusów do chrystianizacji. Należy również zwrócić uwagę na nieporadność językową niektórych zdających.

na podstawie źródła E oraz wiedzy pozaźródłowej

Zadanie 20. (1 pkt)

Sformułuj dwa wnioski dotyczące rezultatu wojny trzynastoletniej dla państwa polskiego.

Wniosek dotyczący zmian terytorialnych:

Wniosek dotyczący stosunku prawnego między Polską a państwem zakonnym:

Podstawą zadania jest mapa zatytułowana Wynik wojny trzynastoletniej (1454-1466). Źródło zostało zaczerpnięte z pracy Erwina Kruka *Warmia i Mazury*.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność korzystania z różnorodnych źródeł wiedzy historycznej, tutaj przeanalizowania mapy. Maturzyści powinni uogólnić informacje wyszukane w wyniku „czytania” mapy, powiązać je z wiedzą własną i sformułować wnioski dotyczące rezultatu wojny.

Wskaźnik łatwości zadania

0,76 – łatwe

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

Wniosek dotyczący zmian terytorialnych

- ✓ Po wojnie trzynastoletniej Pomorze Gdańskie, ziemie chełmińską, Warmię przyłączono do Polski.
- ✓ Część ziem należących wcześniej do zakonu zostało włączonych do Polski, tzw. Prusy Królewskie.

Wniosek dotyczący stosunku prawnego między Polską a państwem zakonnym:

- ✓ W wyniku wojny trzynastoletniej państwo zakonne stało się lennikiem Polski.

Błędne odpowiedzi

- ✓ Po wojnie trzynastoletniej Polska otrzymała Prusy i ziemię dobrzyńską.
- ✓ Straciliśmy ziemie na rzecz Zakonu i wpływy nad Bałtykiem.
- ✓ Stosunki prawne pomiędzy Polską a Zakonem Krzyżackim zostały uregulowane.
- ✓ Stosunki prawne między Polską a państwem zakonnym były bardzo napięte.
- ✓ Zakon stał się samodzielnym państwem, nie podlegał władztwu polskiemu i wręcz zagrażał nam.

Komentarz

Zadanie zazwyczaj wykonywano poprawnie. Zdający za dwa prawidłowe wnioski mogli otrzymać 1 punkt. Błędy w dużej mierze wynikają z braku wiedzy o wojnie trzynastoletniej. Maturzyści nie umieli wykorzystać źródła. Mapa przynosiła bowiem wszystkie potrzebne informacje do sformułowania dwóch wniosków: przeczytanie tytułu mapy, uważne przeanalizowanie zapisów legendy i opisu terytoriów na mapie umożliwiało pełną i poprawną odpowiedź.

na podstawie źródła F i G

Zadanie 21. (1 pkt)

Wyjaśnij, w jaki sposób w XX w. została upamiętniona działalność K. C. Mrongowiusza, G. Gizewiusza i W. Kętrzyńskiego.

Podstawą zadania są dwa źródła; źródło F – to biografie Mrongowiusza, Gizewiusza i Kętrzyńskiego zamieszczone w *Encyklopedii szkolnej/Historia*, a źródło G – to tabela zatytułowana: Liczebność ludności polskiej we wschodniej części Mazur w 1890 r., zaczerpnięta z pisma prezesa rejencji gabińskiej do naczelnego prezesa prowincji Wschodnie Prusy w sprawie nadzoru nad polską ludnością w jego rejencji z 1890 roku. W tabeli podano nazwy powiatów. Obok niektórych z nich wymieniono w nawiasach kwadratowych nazwy współczesne utworzone od nazwisk ww. działaczy na rzecz polskości Pomorza, Warmii i Mazur.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdzało umiejętność z obszaru II standardów dla poziomu rozszerzonego – korzystania z różnych źródeł wiedzy. Zdający powinni wyszukać oraz zinterpretować informacje z dwu różnorodnych źródeł i wykazać się umiejętnością rozumienia związków pomiędzy nimi.

Wskaźnik łatwości zadania

0,64 – umiarkowanie trudne

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- ✓ Miejscowościom nadano nazwy: Mrągowo, Giżycko, Kętrzyn.
- ✓ Trzem miejscowościom nadano nazwy utworzone od nazwisk działaczy na rzecz polskości Warmii i Mazur.

Błędne odpowiedzi

- ✓ Zostali upamiętnieni przez to, że zostali zapisani w encyklopedii.
- ✓ Zostało upamiętnione poprzez umieszczenie ich nazwisk i osiągnięć w Encyklopedii szkolnej.
- ✓ Działalność Mrongowiusza została upamiętniona w jego książkach, Gizewiusza poprzez pismo „Przyjaciel Ludu Łecki”.
- ✓ W XX wieku pamięć o tych ludziach pozostała na kartach książek do nauki historii.
- ✓ Zamieszczanie notatek biograficznych w encyklopediach i słownikach.

Komentarz

Zdający na ogół mieli trudności z wyjaśnieniem, w jaki sposób upamiętniono działalność wskazanych postaci. Podawali informacje, które świadczą o niezrozumieniu polecenia i słowa „upamiętnić”. Rozwiązując to zadanie, maturzyści nie potrafili odpowiednio wykorzystać wskazanych źródeł. Mieli duże problemy z powiązaniem informacji wyszukanych w obu źródłach oraz ich uogólnieniem. Część zdających w ogóle pomijała źródło G.

na podstawie źródła G

Zadanie 22. (1 pkt)

Sformułuj wniosek wynikający z porównania liczby Polaków we wschodniej części Mazur z liczbą katolików na tym obszarze.

Podstawą zadania jest opisane wyżej źródło G – tabela zatytułowana Liczebność ludności polskiej we wschodniej części Mazur w 1890 r.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z III obszaru standardów egzaminacyjnych dla poziomu rozszerzonego – sformułowania wniosków po analizie zamieszczonych w tabeli danych statystycznych. Od maturzystów oczekiwano sformułowania własnego wniosku wynikającego z porównania danych statystycznych.

Wskaźnik łatwości zadania

0,79 – łatwe

Typowe poprawne odpowiedzi zdających

- ✓ Katolicy stanowili mniejszość wśród Polaków mieszkających we wschodniej części Mazur.
- ✓ Wśród Polaków mieszkających we wschodniej części Mazur było niewielu katolików.

Błędne odpowiedzi

- ✓ Mały odsetek katolików świadczy o skuteczności reformacji.
- ✓ Naród polski jest przedstawiony jako naród chrześcijański, jednak widać, że na tym obszarze nastąpiło obniżenie świadomości religijnej.

Komentarz

Maturzyści najczęściej podawali poprawny wniosek. Zdarzały się jednak prace, w których zdający nie potrafili poprawnie dokonać analizy źródła statystycznego i mieli problemy ze sformulowaniem prawidłowego wniosku. Część błędnych odpowiedzi wynikała najprawdopodobniej z niezrozumienia polecenia; maturzyści podejmowali próby wskazania przyczyn małej liczby katolików we wschodniej części Mazur.

na podstawie źródła H

Zadanie 23. (1 pkt)

Rysunek ten jest satyrycznym komentarzem do metod stosowanych w Cesarstwie Niemieckim w ramach polityki realizowanej w latach 1871-1878. Podaj termin określający tę politykę.

Podstawą zadania jest źródło ikonograficzne – rysunek satyryczny zamieszczony w niemieckim czasopiśmie *Kladderadatsch* w 1874 roku.

Sprawdzane umiejętności

Zadanie sprawdza umiejętność z obszaru II standardów wymagań egzaminacyjnych dla poziomu rozszerzonego – interpretacji informacji zawartych w źródle ikonograficznym. Zdający powinni przeanalizować źródło, wyselekcjonować informacje w celu podania odpowiedniego terminu określającego politykę władz niemieckich.

Wskaźnik łatwości zadania

0,39 – trudne

Poprawne odpowiedzi zdających

- ✓ Kulturkampf
- ✓ walka o kulturę

Błędne odpowiedzi

- ✓ antyklerykalizm, walka z innymi religiami oraz z pogaństwem, szykanowanie duchowieństwa
- ✓ polityka „krwi i żelaza”, faszyzm

Komentarz

Zadanie sprawiło zdającym trudności. Maturzyści szukali odpowiedzi, odwołując się do różnych tematów z dziejów Niemiec: nawiązywali do zjednoczenia Niemiec, narodzin nazizmu, albo tworzyli określenia wynikające z prostych skojarzeń nie zawsze odwołujących się do kontekstów historycznych, np. spadoambonizm, interwencjonizm, cenzura. Niektóre z nich świadczą o rozpaczliwym poszukiwaniu możliwości zdobycia 1 punktu (2% punktów możliwych do zdobycia w egzaminie dla poziomu rozszerzonego). Wielu maturzystów pominęło to zadanie.

CZEŚĆ III

ZADANIE ROZSZERZONEJ ODPOWIEDZI

Zadanie 24. (20 pkt)

Zadanie zawiera dwa tematy. Wybierz jeden z nich do opracowania i ten temat podkreśl.

Temat I

Scharakteryzuj przyczyny i skutki traktatu krakowskiego z 1525 r. dla Rzeczypospolitej w XVI - XVIII w.

Temat II

Scharakteryzuj problem Prus Wschodnich w stosunkach polsko-niemieckich w XX wieku.

Sprawdzane umiejętności

Tematy uwzględniają historię Polski w powiązaniu z historią powszechną i poruszają problematykę omawianą na lekcjach historii na każdym etapie kształcenia, od szkoły podstawowej poprzez gimnazjum do szkoły ponadgimnazjalnej. Tematy odnoszą się do ziem dawnych Prusów, temat pierwszy – w epoce nowożytnej, a temat drugi – w XX wieku i mogą skłaniać do refleksji na temat obszarów wieloetnicznych, wielokulturowych, które pod wpływem zewnętrznych decyzji zmieniały przynależność państwową. Rozważania piszących oba wypracowania miały prowadzić do konkluzji dotyczącej wielopłaszczyznowości decyzji politycznych oraz ich bezpośrednich i dalekosiężnych skutków, roli jednostki w kreowaniu wydarzeń, wpływu decyzji wielkich mocarstw na układy i relacje między sąsiadującymi państwami.

Reasumując: tegoroczne zadanie rozszerzonej odpowiedzi sprawdza wiedzę z zakresu związków Warmii i Mazur z dziejami Polski oraz szereg umiejętności historycznych, a także umiejętności ponadprzedmiotowych. Niektóre z nich zostały wymienione poniżej.

Oba tematy zadania 24. sprawdzają umiejętność tworzenia tekstu własnego, czyli napisania dłuższej, logicznej, spójnej wypowiedzi, poprawnej również pod względem językowym. Opracowanie każdego z tematów pozwoliło maturzystom wykazać się m.in. następującymi umiejętnościami przedmiotowymi:

- o pisania tekstu na zadany temat
- o właściwego doboru informacji
- o dokonania selekcji informacji
- o logicznego myślenia
- o syntetyzowania i wyciągania wniosków oraz ich formułowania
- o wyrażania własnego stanowiska
- o powoływania się na opinie historyków i przytaczanie tych opinii
- o właściwego dobierania i wartościowania argumentów uzasadniających stanowisko własne i/lub cudze.

Tworzenie tekstu własnego pozwala maturzystom wykazać się również kompetencjami językowymi, a więc umiejętnościami budowania komunikatywnego przekazywania myśli i posługiwania się poprawnym językiem. Od maturzysty oczekuje się:

- o wypowiedzi spójnej, logicznie uporządkowanej
- o pracy poprawnej pod względem kompozycyjnym
- o pracy poprawnej pod względem językowym i stylistycznym
- o pracy poprawnej pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym.

Wskaźnik łatwości zadania

0,25 – trudne

Poprawna odpowiedź zdających

Temat I

Scharakteryzuj przyczyny i skutki traktatu krakowskiego z 1525 r. dla Rzeczypospolitej w XVI - XVIII w.

Maturzyści, którzy otrzymali za wypracowanie maksymalną liczbę punktów (zrealizowali IV poziom), właściwie umieścili temat w czasie i w przestrzeni, czyli objęli rozważaniami epokę nowożytną (do III rozbioru Polski) i w pełni scharakteryzowali przemiany polityczne na terenie Prus Książęcych. Starannie dobrali faktografię i wszechstronnie zanalizowali problem, dokonując trafnej selekcji faktów. Dostrzegli najważniejsze etapy zmieniającej się sytuacji politycznej i podjęli próbę powiązania różnorodnych przyczyn/skutków, np. uwzględnili wpływ rozwoju reformacji na rezultat ostatniej wojny z Krzyżakami w latach 1519–1525 i zwrócili uwagę na złożoność problemu oraz uwarunkowania międzynarodowe, np. wpływ wojen prowadzonych przez Rzeczypospolitą w XVII wieku na decyzje w sprawie Prus Książęcych. W najlepszych pracach maturzyści sformułowali wnioski i podsumowali temat oraz odwoływali się do historiografii. Zwracali uwagę na różne oceny traktatu krakowskiego w polskiej historiografii oraz przyczyny rozbieżności w tych opiniach wynikające z doświadczeń politycznych charakterystycznych dla epoki.

Temat II

Scharakteryzuj problem Prus Wschodnich w stosunkach polsko-niemieckich w XX wieku.

Maturzyści, którzy otrzymali za wypracowanie maksymalną liczbę punktów (zrealizowali IV poziom), właściwie umieścili temat w czasie i w przestrzeni oraz w pełni scharakteryzowali problem Prus Wschodnich w stosunkach polsko-niemieckich w XX wieku. Starannie dobrali faktografię, dokonali trafnej selekcji faktów, scharakteryzowali problem w ujęciu dynamicznym, podjęli próbę ukazania aspektów politycznych, gospodarczych, militarnych, etnicznych omawianego problemu, umieszczając je w kontekście międzynarodowym. Dostrzegli specyfikę problemu w okresie 20-lecia międzywojennego, w latach II wojny światowej i po roku 1945, a także zwrócili uwagę na współczesne następstwa tego problemu. W najlepszych pracach zauważyli trudności w pojednaniu polsko-niemieckim znajdujące odzwierciedlenie m.in. w różnych sferach życia społecznego i kulturalnego oraz dostrzegli symptomy przezwyciężenia problemów w stosunkach polsko-niemieckich po II wojnie światowej. Podsumowanie oraz wnioski w tych pracach obejmowały ocenę własną i uwzględniały stanowiska prezentowane w historiografii z odwołaniem do literatury przedmiotu.

Błędne odpowiedzi

Temat I

Maturzyści:

- ✓ rozpoczynali pracę bardzo obszernym wstępem, sięgającym nawet akcji chrystianizacyjnej biskupa Wojciecha
- ✓ przedstawiając faktografię, niejednokrotnie ograniczali się do opisanie w pracy stosunków polsko-krzyżackich od XIII do XVI wieku
- ✓ niekiedy nie wiedzieli kto i komu składał hołd lenny w 1525 roku; pisali, że hołd składał

król Zygmunt Stary (albo Stefan Batory, Zygmunt III Waza!) władcy pruskiemu Albrechtowi

- ✓ pomijali przyczyny traktatu krakowskiego, rzadko nawiązywali do polityki europejskiej, nie przedstawiali problemu w szerszym kontekście
- ✓ nie zawsze wiedzieli, czego dotyczył traktat krakowski z 1525 roku, mylili postanowienia II pokoju toruńskiego z traktatem krakowskim, Prusy Krzyżackie z Prusami Książęcymi, układ w Radnot z traktatami welawsko-bydgoskimi
- ✓ nie wskazywali, kiedy i w jakich okolicznościach władcy polscy odchodzili od ustaleń traktatu krakowskiego
- ✓ nie znają opinii polskich historyków na temat traktatu krakowskiego, sporadycznie tylko odwoływali się do bogatej na ten temat historiografii

Temat II

Maturzyści:

- ✓ mieli problemy z umiejscowieniem tematu w czasie, często rozpoczynali rozważania od średniowiecza, misji biskupa Wojciecha lub sprowadzenia Krzyżaków do Polski
- ✓ traktowali Prusy Wschodnie jako odrębne państwo w Europie
- ✓ źle lokalizowali Prusy Wschodnie
- ✓ nierzadko, przedstawiając temat, ograniczali się do bardzo ogólnych sformułowań dotyczących stosunków polsko-niemieckich
- ✓ niekiedy opisywali jedynie system totalitarny, ekspansję III Rzeszy w Europie i w ten sposób rozmijali się z tematem
- ✓ niekiedy skupiali uwagę jedynie na ostatnich latach i zagadnieniach związanych z działalnością Eriki Steinbach
- ✓ przedstawiali Niemców bardzo stereotypowo jako odwiecznych wrogów
- ✓ dość powszechnie nie dostrzegali przyczyn istotnych różnic związanych z postrzeganiem tematu przez Niemców i Polaków
- ✓ sporadycznie odwoływali się do różnych źródeł wiedzy historycznej: literatury, filmu, publicystyki

Komentarz

Zadanie rozszerzonej odpowiedzi okazało się trudne. Zadanie to zbudowane jest na podstawie III obszaru standardów wymagań egzaminacyjnych z historii dla poziomu rozszerzonego i sprawdza umiejętność całościowego wyjaśniania problemów historycznych. Należy jednak pamiętać, że w zadaniu tym badany jest również obszar II, a pośrednio i obszar I standardów, ponieważ dokonanie analizy, przedstawienie wniosków, własnych sądów i ocen wymagają m.in. znajomości aparatu pojęciowego (terminologii) oraz faktów czy znajomości chronologii zjawisk. Zdarzały się arkusze, w których maturzyści w ogóle nie podejmowali próby napisania wypracowania. Duża część wypracowań została zaklasyfikowana do poziomu I i II. Warto jednak podkreślić, że były też prace z każdego tematu ocenione najwyżej – na 20 punktów, prace ciekawe, bezbłędne merytorycznie i napisane poprawną polszczyzną.

Wskaźnik łatwości sugeruje, że maturzyści mieli duże problemy z tworzeniem przejrzystej oraz logicznej wypowiedzi, która powinna uwzględniać sformułowane przez zdających własne wnioski i oceny. Egzaminatorzy zwracają uwagę, że tegorocznym maturzyści mają problemy ze znajomością dziejów ojczyści, nie znają podstawowych pojęć i faktów (przykłady podano wyżej). W wielu pracach przedstawione informacje nie były uporządkowane w spójną całość. Zdający nie dostrzegali konieczności doboru informacji ze względu na zgodność z tematem, zakres chronologiczny, znaczenie dla wybranego i opracowywanego tematu. Maturzyści nie wykazali się umiejętnościami problematyzowania, uogólniania i syntetyzowania. Nie potrafili też po części analitycznej

przejsć do podsumowania tematu. Największą trudność mieli zdający z formułowaniem wniosków, przedstawianiem własnej oceny, zaprezentowaniem ocen historyków. Należy podkreślić, że tegoroczne tematy szczególnie umożliwiały odwołanie do historiografii i różnych źródeł wiedzy historycznej.

Historia to swoista suma nauk, i to nie tylko humanistycznych. Historia polityczna, gospodarczo-społeczna, dzieje myśli ludzkiej i kultury zapisane są w dokumentach aktowych, konstytucjach i ukazach, w traktatach politycznych oraz filozoficznych, w danych statystycznych, na planach miast oraz kampanii wojskowych i mapach politycznych, w tablicach genealogicznych, starożytnych ruinach, barokowych świątyniach, na pieczęciach i sztandarach. Można mnożyć różnorodne źródła i wymieniać nauki (i, rzecz jasna, przedmioty szkolne), które pomagają lepiej poznać, badać i zrozumieć historię. Nie wystarczy ograniczyć się do geografii, historii sztuki (lub wiedzy o kulturze czy plastyki), filozofii, religii/etyki. Stąd historia to jeden z najtrudniejszych przedmiotów maturalnych. Od zdającego oczekuje się między innymi:

- przyswojenia bogatej faktografii, zapisanej w kilku tomach podręczników do szkoły ponadgimnazjalnej z uwzględnieniem wiedzy wyniesionej z lekcji historii na niższych etapach nauczania
- opanowania szeregu umiejętności historycznych
- dostrzegania, że nie sposób zrozumieć teraźniejszości bez odwołania się do przeszłości
- sprawnego posługiwania się językiem polskim.

Musimy przypomnieć tegorocznym maturzystom, którzy pisali egzamin z historii i powtarzać wszystkim następnym rocznikom, że czytanie i szeroko rozumiane uczestniczenie w kulturze pomagają zdającym przy rozwiązywaniu zadań, a zwłaszcza podczas pisania wypracowania. Jako przykład polecamy tegoroczne tematy maturalne z historii, które szczególnie umożliwiały odwołanie do historiografii i różnych źródeł wiedzy historycznej. Znajomość malarstwa Jana Matejki, polemiki szkół historycznych, eseistyki historycznej, wiedza o różnych opiniach na temat ubiegłorocznej, berlińskiej wystawy *Wymuszone drogi* lub filmu *Ucieczka* pokazanego w marcu tego roku w niemieckiej telewizji publicznej, śledzenie dyskusji w mediach o miejscu Polski w Europie oraz historycznych uwarunkowaniach polskiej polityki zagranicznej, wszystko to pomogło tegorocznym maturzystom podczas egzaminu 17 maja 2007 r. Warto o tym pamiętać. Wiele prac tegorocznych maturzystów skłania do refleksji na temat dojrzałego wyboru przedmiotu maturalnego. Dobrze poradzili sobie na egzaminie i uzyskali najlepsze wyniki, mieszczące się w najwyższym staninie, ci maturzyści, którzy świadomie wybrali historię, a w szkole odrzucili zasadę ZZZ (Zakuć! Zaliczyć! Zapomnieć!).

PODSUMOWANIE

Wyniki egzaminu maturalnego z historii pozwalają ocenić, jak maturzyści, którzy przystąpili do egzaminu w maju 2007 roku, opanowali wiadomości i umiejętności zawarte w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii.

Analiza tegorocznych prac egzaminacyjnych z historii wskazuje na to, że maturzyści na ogół zapoznali się z arkuszami maturalnymi z lat poprzednich i pracowali z testami, porównywalnymi do maturalnych, opracowanymi przez nauczycieli. Dla wielu zdających zadania z „wyposażeniem” (obudową) nie były zaskoczeniem.

Maturzyści potrafili korzystać z różnorodnych źródeł informacji. Na ogół dobrze radzili sobie ze źródłami pisanymi; widoczna jest wyższa niż w ubiegłym roku umiejętność analizy źródeł zgodnie z wymogami warsztatu historycznego. Można również stwierdzić, że maturzyści nie mają już większych problemów z analizą danych statystycznych. Jest to prawdopodobnie efekt wielu, wykonywanych na zajęciach lekcyjnych, ćwiczeń ze źródłami statystycznymi. Praca ta spowodowała przełamanie lęku uczniów, zwłaszcza z klas o profilu humanistycznym, przed zadaniami z obudową w postaci wykresów i tabel z danymi liczbowymi. Dotyczy to również odczytywania informacji ze źródeł genealogicznych, na ogół zdający potrafili korzystać z tablic genealogicznych. Zauważono również, że mniejszą trudność – w porównaniu z ubiegłym rokiem – sprawiły maturzystom zadania z ikonografią, chociaż nadal niektórzy zdający nie radzą sobie z odczytywaniem znaczeń metaforycznych przekazów ikonograficznych.

Warto podkreślić, że większość zdających podjęła próbę pisania wypracowania. Dostrzeżono niewielki postęp w umiejętności konstruowania dłuższej wypowiedzi pisemnej. Można wyraźnie zauważyć, że maturzyści – w porównaniu z piszącymi w roku 2005 i 2006 – lepiej poradzili sobie z poprawnym komponowaniem wypracowania, a prac, które nie spełniły kryteriów poziomu I (w obu tematach), było zdecydowanie mniej. Częściej niż w ubiegłym roku zdarzały się prace spełniające kryteria wyższych poziomów: III lub IV. Maturzyści bardziej dbali o estetykę i czytelność pracy. Niestety, wypracowanie nadal jest jednym z najtrudniejszych zadań egzaminacyjnych i ujawniło nieprzygotowanie wielu maturzystów, którzy niejednokrotnie mieli trudności ze zrozumieniem tematu, a zwłaszcza jego realizacją. Nie dbali należycie o logikę wywodu i niekiedy zamieszczali obszernie fragmenty nie na temat. Nie trzymali się też często ram chronologicznych, mylili pojęcia historyczne, błędnie stosowali nazewnictwo. Nader często zdobywali się na niedopuszczalne uproszczenia. Dodatkowo w wypracowaniach widoczna jest niska kultura językowa piszących, wyrażająca się w licznych błędach stylistycznych, gramatycznych i ortograficznych.

Reasumując, sukces tegorocznych maturzystów to:

- umiejętność pracy ze źródłami historycznymi, a zwłaszcza ze źródłami statystycznymi. Podobnie – na podstawie analizy prac i wyników – można stwierdzić, że zdający wykazali się umiejętnością pracy ze źródłami pisanymi, chociaż niektórym kłopoty sprawia syntetyzowanie informacji z kilku źródeł, ich interpretacja i/lub porównywanie
- poziom wypracowań wyższy niż w latach ubiegłych. Należy podkreślić, że – mimo wielu zastrzeżeń sformułowanych powyżej – większość prac jest na temat i, co ważne, pojawiają się odwołania do historiografii, chociaż jeszcze zbyt ogólne. Były prace przemyślane, „z pomysłem”, napisane poprawną polszczyzną, dojrzałe, których autorzy wykazali się szeregiem umiejętności historycznych.

Nie można jednak zaprzeczyć: tegoroczna matura z historii wykazała, że wielu maturzystów nie przygotowało się należycie do tego ważnego egzaminu.

Braki widać na wielu płaszczyznach:

- w wiadomościach przedmiotowych, które dostrzec można szczególnie w odpowiedziach, w których maturzysta miał podać konkretne daty, nazwiska, fakty
- w umiejętnościach przedmiotowych, które bardzo często są pochodną nieopanowania wiadomości, np. trudno mówić o umiejętności porządkowania chronologicznego w sytuacji, kiedy maturzysta nie zna podstawowych wydarzeń; podobnie nieznajomość faktografii uniemożliwia hierarchizację, czy uogólnianie faktów
- w umiejętnościach ponadprzedmiotowych, czyli nierozumienie czytanego tekstu, nieumiejętność formułowania wniosków, nieumiejętność uzasadniania już sformułowanych tez na podstawie podanego materiału źródłowego, bezradność w posługiwaniu się mapą, co budzi refleksję o nieumiejętności wykorzystania wiedzy geograficznej
- w przygotowaniu ogólnokulturowym. Egzamin odsłonił nie tylko niski poziom władania językiem ojczystym, ale również niski poziom wiedzy ogólnej niektórych maturzystów, ponieważ część pytań egzaminu z historii odwoływała się do kulturowych podstaw cywilizacji świata zachodniego.

Należy dodatkowo stwierdzić, że egzamin maturalny z historii obnażył słabe punkty w dziedzinie edukacji historycznej na niższych szczeblach kształcenia, o czym świadczą, np. nieznajomość dokonań Kazimierza Wielkiego, daty wybuchu powstania listopadowego czy postaci Prymasa Tysiąclecia, a więc faktografii, która stanowi elementarz historii. Warto dodać – na podstawie analizy wyników tegorocznego egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej – że gimnazjaliści również mieli trudności z zdaniem odwołującym się do wiedzy historycznej, a redagując rozprawkę, nie radzili sobie z argumentacją, stosowaniem zasad interpunkcji i ortografii oraz budowaniem wypowiedzi poprawnej pod względem językowym i stylistycznym. Niestety, trudno nadrobić te zaległości w krótkiej edukacji ponadgimnazjalnej.

Zróznicowanie uzyskanych wyników w poziomach podstawowym i rozszerzonym wskazuje, że wielu maturzystów nie wykazało należytego krytycyzmu w swoich wyborach. Zapewne część zdających, którzy nie przekroczyli progu zaliczenia na poziomie rozszerzonym, poradziłyby sobie na poziomie podstawowym. Wśród tegorocznych maturzystów zauważalna jest bowiem dość duża grupa zdających, która wybrała historię na poziomie rozszerzonym bez należytego przemyślenia i dojrzałej samooceny. Należy z całą mocą podkreślić, że wynik egzaminu z historii jest pochodną wysiłku włożonego w przygotowanie, ale także poziomu wiedzy ogólnej i sprawności intelektualnej. Nauczyciele uczący w szkołach ponadgimnazjalnych powinni pomóc wychowankom w wyborze właściwych przedmiotów maturalnych, a także w wyborze właściwego poziomu, na którym będą zdawać egzamin z wybranego przedmiotu.